

2026

Diagnosi sociolingüística als clubs de bàsquet de Catalunya

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

Contingut

1. Introducció	4
2. Metodologia	5
2.1. Selecció de la mostra i treball de camp	5
2.1.1. Criteris de selecció de la mostra	5
2.1.2. Plantejament del treball de camp	7
2.2. Estudi quantitatiu: mesurament dels usos lingüístics	9
2.2.1. Observació dels usos lingüístics	9
2.2.2. Nombre de converses i marge d'error	11
2.3. Estudi qualitatiu	12
3. Anàlisi	13
3.1. Anàlisi quantitativa	13
3.1.1. Anàlisi de les converses recollides	13
3.1.2. Anàlisi dels usos lingüístics	17
3.1.3. Relació dels usos lingüístics amb la resta de variables	20
3.2. Anàlisi qualitativa	27
3.2.1. Relació entre codis	27
3.2.2. Citacions paradigmàtiques	30
4. Conclusions i punts de millora	36
4.1. Recull de dades rellevants	36
4.2. Línies potencials d'actuació	38

1. Introducció

L'ús d'una llengua en els espais de socialització informal dels infants i joves és un termòmetre molt adient per conèixer-ne la vitalitat i, sobretot, per projectar-ne l'estat en el futur. En el cas de la llengua catalana, en els darrers anys, l'ús social entre els joves s'ha anat reduint i, per tant, existeix una certa preocupació per la garantia de la seva supervivència.

Entre els diferents espais d'ús informal d'una llengua, el món de l'esport n'és un de molt important. El conjunt de població infantil i juvenil catalana que practica algun esport és destacable i, per conseqüència, la llengua que s'utilitza en aquest àmbit és un element rellevant que ajuda a definir els usos lingüístics entre infants i joves. Davant la presència de diferents problemàtiques que dificulten l'ús habitual del català entre aquesta població (sobree xposició a un món digital global, absència de referents culturals i lúdics en català, entre d'altres), l'esport és un àmbit amb un potencial de desplegament molt ampli per fomentar, promoure i garantir la socialització informal dels infants i joves en català.

La necessària incorporació de la perspectiva i la consciència lingüística en els diferents espais quotidians comporta, primer, el coneixement de la situació del català en cadascun d'ells i, després, plans per a una intervenció que la reforci. En aquest estudi encarregat per la Federació Catalana de Basquetbol, Plataforma per la Llengua tracta de conèixer i diagnosticar l'estat dels usos lingüístics del conjunt d'infants i joves que participen en clubs de bàsquet federat. Per aconseguir-ho, es planteja l'observació d'una mostra de fins a vint-i-sis clubs de la Federació (distribuïts de manera representativa segons diferents criteris explicats més endavant), de cadascun dels quals s'observen sis equips.

Aquest estudi es planteja una pregunta de recerca fonamental, de la qual emanen diferents objectius:

- Quina presència té el català en els usos lingüístics dels entrenaments dels clubs de bàsquet de Catalunya?

Per donar resposta a aquesta pregunta, l'estudi presenta tot un seguit de dades (de caràcter quantitatiu i qualitatiu) obtingudes al llarg de les observacions realitzades, l'anàlisi de les quals ha de permetre assolir els següents objectius de recerca:

- Descriure els usos lingüístics d'entrenadors/es i jugadors/es als entrenaments dels clubs de bàsquet.
- Explicar i analitzar els usos lingüístics en relació amb diferents variables rellevants.
- Identificar i comprendre el conjunt de comportaments lingüístics que expliquen els usos descrits.
- Analitzar el paper dels entrenadors/es en relació amb els jugadors/es des de la perspectiva lingüística.

Per assolir el conjunt d'objectius presentat, l'estudi es divideix en tres apartats principals. En primer lloc, s'explica l'orientació metodològica de l'estudi, consistent en la complementació de tècniques. Després, s'analitza el conjunt de dades recollides. Finalment, es conclou la diagnosi amb un seguit de punts de millora.

2. Metodologia

La diagnosi sociolingüística dels clubs de bàsquet de Catalunya pretén conèixer els usos lingüístics als entrenaments dels clubs, tant els dels jugadors/es com els dels entrenadors/es. Per fer-ho, s'ha emprat la tècnica de l'observació no participant¹ en una mostra representativa del conjunt de clubs de Catalunya.

Per desenvolupar les tasques d'observació no participant, els observadors es desplaçaven on es feien els entrenaments i, sense interferir-hi, recollien informació tant de caràcter quantitatiu, com de caràcter qualitatiu. En aquest sentit, es va pactar l'assistència als entrenaments amb la Federació, però es va tractar de donar la mínima informació als clubs, de manera que el comportament lingüístic del conjunt d'agents observats respectés de manera fidedigna la realitat.

2.1. Selecció de la mostra i treball de camp

2.1.1. Criteris de selecció de la mostra

Les observacions s'han dut a terme en 26 clubs diferents, repartits arreu del territori català. Per representar la realitat diversa del conjunt de clubs, la selecció s'ha fet tenint en compte dos criteris referents als municipis: el nombre d'habitants i la Condició Lingüística Ambiental (CLA).

En relació amb el nombre d'habitants, s'han dividit el conjunt de municipis en funció de quatre categories: (1) els municipis de menys de 20.000 habitants, (2) els de 20.000 a 70.000 habitants, (3) els de 70.000 a 250.000 habitants i (4) els de més de 250.000 habitants. Per delimitar aquestes diferències, s'han utilitzat les dades del Padró Municipal d'Habitants, actualitzat l'any 2024.

Per la seva banda, la Condició Lingüística Ambiental (CLA) és un indicador que fa referència a la vitalitat del català en els municipis. Per mesurar-la, s'han tingut en compte les darreres dades sobre competències lingüístiques del conjunt de la ciutadania de Catalunya, les quals pertanyen al Cens de població i habitatges de l'any 2011 (malgrat ser relativament antigues, són les darreres dades que permeten classificar els municipis). Les dades del cens tenen en compte els percentatges de població que compleixen les quatre competències lingüístiques fonamentals: entendre, parlar, llegir i escriure en llengua catalana. A partir d'aquests percentatges, doncs, s'ha establert un criteri de classificació que divideix els municipis en tres categories: CLA baixa (la mitjana de coneixement de català és inferior a la mitjana de Catalunya), CLA mitjana (el coneixement de català és similar a la mitjana de Catalunya) i CLA alta (per sobre la mitjana de Catalunya).

A partir dels dos criteris de distribució esmentats, s'ha extret una mostra directament proporcional a la del conjunt dels 437 clubs d'arreu de Catalunya. Es tracta de la informació recollida a la Taula 1.

¹ La metodologia de l'observació no participant ha estat feta servir llargament en recerques en diferents disciplines científiques com la sociologia i l'antropologia. Fruit d'aquesta experiència, alguns autors com el sociolingüista William Labov (a (1981). *Sociolinguistic patterns*. Filadèlfia: University of Pennsylvania Press) expliquen la importància de fer servir la metodologia basada en l'observació d'incògnit, en què els subjectes de l'estudi no saben que són estudiats. Així s'evita caure en la "paradoxa de l'observador", és a dir, el fet que el subjecte d'estudi deixi d'actuar de manera natural pel fet de saber que l'observen.

Taula 1: Distribució dels clubs de bàsquet en la població i la mostra

Nombre d'habitants	CLA	Nombre de clubs de Catalunya	% de clubs de Catalunya	Nombre de clubs a la mostra	% de clubs a la mostra
Menys de 20.000 habitants	Baixa	12	2,7%	1	3,8%
	Mitjana	62	14,2%	4	15,4%
	Alta	104	23,8%	6	23,1%
De 20.000 a 70.000 habitants	Baixa	20	4,6%	1	3,8%
	Mitjana	43	9,8%	3	11,5%
	Alta	15	3,4%	1	3,8%
De 70.000 a 250.000 habitants	Baixa	23	5,3%	1	3,8%
	Mitjana	48	11,0%	3	11,5%
	Alta	22	5,0%	1	3,8%
Més de 250.000 habitants	Baixa	17	3,9%	1	3,8%
	Mitjana	45	10,3%	2	7,7%
	Alta	26	5,9%	2	7,7%
Fora de Catalunya		4	0,9%	0	0,0%
TOTAL		441	100%	26	100%

A part dels criteris relacionats amb la grandària dels municipis i amb la competència lingüística de la seva població, a més, l'estudi ha tractat de representar la diversitat territorial del conjunt del país. Per aconseguir-ho, s'ha introduït la variable referent a la vegueria (l'organització territorial bàsica i històrica de Catalunya, que contempla l'Estatut d'Autonomia de l'any 2006 i que desplega la Llei 30/2010, del 3 d'agost, de vegueries) on es fan els entrenaments. En conseqüència, la distribució dels clubs a la mostra també és proporcional a la distribució territorial del conjunt de clubs de Catalunya. És el que evidencia la següent taula:

Taula 2: Distribució dels clubs de la població i de la mostra segons vegueries

Vegueria	Nombre de clubs a la vegueria	% de clubs respecte total	Nombre de clubs a la mostra	% de clubs a la mostra
Aran i Pirineu	6	1,4%	1	3,8%
Camp de Tarragona	34	7,7%	2	7,7%
Comarques centrals	28	6,3%	3	11,5%
Comarques gironines	70	15,9%	4	15,4%
Metropolità	231	52,4%	11	42,3%
Penedès	30	6,8%	2	7,7%
Ponent	29	6,6%	2	7,7%
Terres de l'Ebre	9	2,0%	1	3,8%
Fora de Catalunya	4	0,9%	0	0,0%
TOTAL	441	100%	26	100%

Amb tot, doncs, la selecció dels 26 clubs que han format part de l'estudi s'ha dut a terme de manera aleatòria, però respectant la distribució que definien els tres criteris presentats.

La Taula 3 recull les característiques del conjunt de clubs estudiats:

Taula 3: Criteris de selecció de la mostra

n observació	Nombre habitants	CLA	Vegueria
1	Menys de 20.000 habitants	Baixa	Penedès
2	Menys de 20.000 habitants	Mitjana	Ponent
3	Menys de 20.000 habitants	Mitjana	Aran i Pirineu
4	Menys de 20.000 habitants	Mitjana	Comarques gironines
5	Menys de 20.000 habitants	Mitjana	Metropolità
6	Menys de 20.000 habitants	Alta	Ponent
7	Menys de 20.000 habitants	Alta	Comarques centrals
8	Menys de 20.000 habitants	Alta	Comarques centrals
9	Menys de 20.000 habitants	Alta	Comarques gironines
10	Menys de 20.000 habitants	Alta	Metropolità
11	Menys de 20.000 habitants	Alta	Metropolita
12	De 20.000 a 70.000 habitants	Baixa	Comarques Gironines
13	De 20.000 a 70.000 habitants	Mitjana	Tarragona
14	De 20.000 a 70.000 habitants	Mitjana	Terres de l'Ebre
15	De 20.000 a 70.000 habitants	Mitjana	Comarques centrals
16	De 20.000 a 70.000 habitants	Alta	Metropolità
17	De 70.000 a 250. habitants	Baixa	Metropolità
18	De 70.000 a 250. habitants	Mitjana	Penedès
19	De 70.000 a 250. habitants	Mitjana	Tarragona
20	De 70.000 a 250. habitants	Mitjana	Metropolità
21	De 70.000 a 250. habitants	Alta	Comarques gironines
22	Més de 250.000 habitants	Baixa	Metropolità
23	Més de 250.000 habitants	Mitjana	Metropolità
24	Més de 250.000 habitants	Mitjana	Metropolità
25	Més de 250.000 habitants	Alta	Metropolità
26	Més de 250.000 habitants	Alta	Metropolità

2.1.2. Plantejament del treball de camp

Un cop seleccionats els 26 clubs, calia plantejar la manera com es podia obtenir informació representativa respecte de la llengua de les converses de cadascun. En aquest sentit, s'ha optat per dur a terme observacions a sis equips de cada club. Perquè aquests equips fossin representatius respecte del conjunt d'equips del club, s'han classificat els equips de cada club obeint a dos criteris de distribució: l'edat i el gènere.

D'entrada, s'han distribuït les diferents categories en tres grans grups d'edat: petits, mitjans i grans. Per tant, s'ha construït una variable que agrupava els equips observats segons aquesta classificació (vinculada al "quadre d'edats" habitual de la Federació Catalana de Basquetbol), que es mostra a la Taula 4:

Taula 4: Criteris d'agrupació per grans grups d'edat de les categories de la Federació Catalana de Basquetbol

Any de naixement	Categoria	Grup
2017 i posteriors	Escobol	Petits
2011 i posteriors	Escoles Bàsquetbol	
2016	U9 Premini 1r	
2015 – 2016	U10 Premini	
2014	U11 Mini 1r	
2013 – 2014	U12 Mini	
2012	U13 Preinfantil	
2012	U13 Infantil 1r	Mitjans
2011 – 2012	U14 Infantil	
2010	U15 Cadet 1r	
2009 – 2010	U16 Cadet	
2008	U17 Júnior 1r	Grans
2007 – 2008	U18 Júnior	
2005 – 2006	U20 Sots 20	
1999 – 2004	U25 sots 25	
2006 i anteriors	Sènior	

De cada grup d'edat, s'ha observat l'entrenament de cadascun dels dos gèneres (masculí i femení). Per tant, doncs, de cada club s'han estudiat els següents sis “perfils d'equip”:

Taula 5: Característiques dels equips observats

Grup	Gènere
Petits	Masculí
	Femení
Mitjans	Masculí
	Femení
Grans	Masculí
	Femení

Amb tots els criteris de representativitat establerts, obtenim una mostra de fins a **156 entrenaments** (l'observació de sis entrenaments dels 26 clubs). Les observacions s'han dut a terme entre els mesos **d'abril i juny de l'any 2025**.

2.2. Estudi quantitatiu: mesurament dels usos lingüístics

Com s'ha explicat, la metodologia de l'estudi s'ha basat en la tècnica de l'observació no participant. Els observadors assistien als entrenaments de cadascun dels clubs de bàsquet i, procurant no interferir en el comportament dels agents, anotaven informació en dues direccions: (1) pel que fa al mesurament quantitatiu dels usos lingüístics i (2) respecte de l'existència de comportaments i actituds lingüístiques destacables dels participants en l'entrenament.

Al següent apartat (2.3), es desenvoluparà l'enfocament metodològic pel que fa a l'estudi qualitatiu. Abans, però, a continuació s'explica de manera desglossada el contingut de l'estudi quantitatiu, basat en el mesurament dels usos lingüístics.

2.2.1. Observació dels usos lingüístics

L'observació i mesurament dels usos lingüístics és una metodologia desenvolupada pel centre d'investigació Soziolinguistika Klusterra. Es tracta d'un grup de recerca que, des de l'any 2006, investiga la presència del basc en els usos lingüístics en contextos com el carrer, els llocs de treball i els patis escolars, entre d'altres.

L'equip d'investigació del centre Soziolinguistika Klusterra ha desenvolupat una metodologia específica relativa al mostreig i la representativitat estadística de les converses mesurades.² La metodologia permet saber quin és el nombre de converses necessàries que cal observar per tenir una mostra representativa dels usos lingüístics d'una població (o un conjunt de persones concret). Per aconseguir-ho, el càlcul es basa en tres factors importants: el total de la població observada, el percentatge de potencials parlants de basc (en funció de les dades referents a la competència lingüística) i la mitjana de participants en les converses. A través d'aquests criteris, el centre ha creat una calculadora estadística a la seva pàgina web, la qual permet saber el nombre de converses necessàries a observar per obtenir una mostra representativa de la realitat (i un corresponent marge d'error)³.

Aquest estudi ha traduït la metodologia de Soziolinguistika Klusterra a la realitat i la dimensió dels clubs de bàsquet de Catalunya.

Tal com el basc sí que ha estat una llengua bastant estudiada pel que fa al mesurament de l'ús social, la llengua catalana té una certa manca de referents en aquest àmbit. En aquest sentit, només existeixen propostes com l'estudi de Josep Maria Aymà⁴ sobre l'ús del català al carrer o l'Ofercat,⁵ un estudi de la Generalitat de Catalunya que analitza l'ús i la vitalitat del català als establiments comercials. Tot i així, en els darrers anys, Plataforma per la Llengua ha començat a desenvolupar una àrea de recerca basada, precisament, en el mesurament dels usos lingüístics en diferents àmbits (especialment, entre la població

² S'exposa a l'article Yurramendi Y., Altuna, O. (2006): "Zuzeneko behaketaz hizkuntzaerabilera neurtzeko metodologiaren eredu matematikoa": <http://www.soziolinguistika.org/files/txostena.pdf>

³ <https://soziolinguistika.eus/es/lagina/>

⁴ Aymà, Josep Maria (2010). *El català, al carrer*. Barcelona: UOC.

⁵ Vegeu-ho a: https://llengua.gencat.cat/ca/serveis/dades_i_estudis/dades/ofercat/index.html

juvenil). De fet, ha publicat treballs com l'Estudi sociolingüístic als patis dels instituts públics de Valls (2021)⁶ o l'Estudi sociolingüístic a l'associacionisme educatiu de base voluntària a Catalunya (2024)⁷.

En el present estudi, com s'ha explicat, s'analitza el mesurament dels usos lingüístics als entrenaments dels clubs de bàsquet de Catalunya. Els observadors recullen informació sobre les converses que es produïen durant els entrenaments (sense identificar-ne els parlants) i, per poder-les discernir posteriorment, s'annotava la següent informació de cada conversa:

- Llengua de la conversa (de jugadors/es i entrenadors/es)
- Nombre de jugadores participants en la conversa
- Nombre de jugadors participants en la conversa
- Nombre d'entrenadores participants en la conversa
- Nombre d'entrenadors participants en la conversa
- Grup d'edat dels participants en la conversa

El conjunt de la informació s'ha recollit fent servir una aplicació mòbil. És important puntualitzar que, al llarg de tot el treball de camp, els observadors/es s'han limitat a recollir informació sobre les converses amb l'aplicació que es mostra (Figura 1) i a relatar comportaments lingüístics destacables (com s'explicarà al punt 2.3.), però que en cap cas s'han recollit gravacions directes de les converses escoltades entre els infants, ni cap altra dada que els pugui identificar.

Figura 1: Captura de pantalla de l'aplicació mòbil per a anotar les converses

Clubs de bàsquet

* Club Amb connexió

Grup

Petits Mitjans Grans

N entrenadors

- +

N entrenadores

- +

Llengua entrenadors

Entrenador català Entrenador castellà Entrenador altres

N jugadors

- +

N jugadores

- +

Llengua jugadors

Jugadors català Jugadors castellà Jugadors altres

✓

Consultar registres

⁶ Vegeu-ho a: <https://www.plataforma-llengua.cat/que-fem/estudis-i-publicacions/280/estudi-sociolingueistic-als-patis-dels-instituts-publics-de-valls>

⁷ Vegeu-ho a: <https://www.plataforma-llengua.cat/que-fem/estudis-i-publicacions/323/lestat-del-catala-al-cau-i-a-lesplai-estudi-sociolingueistic-a-lassociacionisme-educatiu-de-base-voluntaria-i-comunitaria-a-catalunya>

2.2.2. Nombre de converses i marge d'error

Un cop desenvolupat el treball de camp al conjunt dels entrenaments dels clubs, s'ha recollit la informació referent a la llengua (i les característiques explicades dels parlants) corresponents a un total de fins a 1.467 jugadors/es i 246 entrenadors/es. És a dir, en total, s'ha recollit informació de fins a 1.713 participants. En relació amb la totalitat de l'univers de persones estudiades (jugadors/es i entrenadors/es amb llicència activa; un univers finit de 70.529 llicències), la mostra compta amb un marge d'error estadístic del 2,34 %, amb un nivell de confiança del 95 % respecte del total i amb un nivell d'incertesa $p/q=0,5$.

Malgrat això, tal com s'ha explicat, el mesurament dels usos lingüístics fa servir les converses com a objecte principal d'investigació. En aquest sentit, per tant, les dades més rellevants pel que fa a la representativitat estadística i el marge d'error són les que vinculen el nombre de converses anotades en relació al total de participants en els entrenaments observats. A través de la metodologia (i la calculadora) del grup Soziolinguistika Kluterra, podem conèixer el marge d'error concret de cada grup que formava part de la mostra:

En primer lloc, es presenta la representativitat de les converses del conjunt d'equips agrupats per CLA i pel nombre d'habitants de cada municipi.

Taula 6: Representativitat estadística de les converses per nombre d'habitants i CLA

Nombre d'habitants	CLA	n participants	n converses	Marge d'error
Menys de 20.000 habitants	Baixa	65	71	± 3,24 %
	Mitjana	237	1171	± 0,80 %
	Alta	386	1721	± 0,66 %
De 20.000 a 70.000 habitants	Baixa	115	261	± 1,69 %
	Mitjana	192	950	± 0,88 %
	Alta	56	60	± 3,53 %
De 70.000 a 250.000 habitants	Baixa	71	70	± 3,27 %
	Mitjana	182	612	± 1,10 %
	Alta	60	46	± 4,03 %
Més de 250.000 habitants	Baixa	62	43	± 4,17 %
	Mitjana	131	481	± 1,24 %
	Alta	156	409	± 1,35 %
Fora de Catalunya				
TOTAL		1.713	5.895	± 0,36 %

Tal com s'observa a la taula, el marge d'error del conjunt de la mostra és inferior al $\pm 0,36$ % i, en gairebé tots els subgrups, no supera el 3 %. En els pocs casos en què sí que ho fa, es tracta de subgrups que només tenien un club a la mostra i que, per diferents motius, els observadors han trobat algun fenomen limitant durant l'observació. Tot i això, però, si observem la representativitat de les converses en funció d'una altra variable, les vegueries, podem corroborar el fet que el conjunt de converses són representatives respecte al total d'equips observats en els diferents territoris:

Taula 7: Representativitat estadística de les converses per vegueries

Vegueria	n persones	n converses	marge d'error
Aran i Pirineu	54	211	± 1,88 %
Tarragona	126	456	± 1,28 %
Comarques centrals	188	1.039	± 0,84 %
Comarques gironines	307	1.161	± 0,80 %
Metropolità	737	1.864	± 0,63 %
Penedès	129	463	± 1,27 %
Ponent	116	389	± 1,38 %
Terres de l'Ebre	56	312	± 1,54 %
TOTAL	1.713	5.895	± 0,36 %

2.3. Estudi qualitatiu

L'estudi quantitatiu de les converses només permet obtenir informació en relació amb la llengua de les converses, però no pot especificar els comportaments que expliquen els usos lingüístics observats. Per aconseguir-ho, s'ha optat per aprofitar la presència dels observadors als entrenaments i complementar l'estudi amb una anàlisi de caràcter qualitativa.

Els observadors, més enllà d'anotar informació respecte a la llengua de les converses, relataven el que havien observat, a través de notes de veu, en les quals tractaven d'explicar les situacions que poguessin tenir a veure amb alguns dels tres comportaments lingüístics apuntats a continuació:

1. Processos de subordinació lingüística i canvis de llengua

Es tracta del procés pel qual un o diversos parlants abandonen o substitueixen l'ús d'una llengua davant de la influència d'una altra. Per tant, es remarcava l'existència de persones que provocaven aquests canvis de llengua dels seus interlocutors. A la vegada, però, també s'han apuntat comportaments vinculats al manteniment de la llengua: parlants que, independentment de la llengua en què se'ls adreçaven, optaven per mantenir la seva llengua habitual.

2. Distribució funcional dels usos lingüístics

Els observadors prestaven especial atenció a si l'elecció d'una llengua o el canvi d'una a una altra es corresponia a activitats, comportaments o actituds concrets. Es remarquen els canvis de llengua que venen acompanyats d'un canvi de situació contextual o d'actitud. Per exemple, l'ús d'una llengua per donar ordres, una situació diferent a les indicacions pausades. O, el canvi de llengua dels jugadors segons de què parlaven, o de com ho feien.

3. Rol de referents lingüístics dels entrenadors/es

S'estudien els comportaments lingüístics dels entrenadors per observar, especialment:

- Diferències a l'hora d'adreçar-se a tot el grup, a grups més reduïts o a jugadors en concret.
- Canvis de llengua segons el context.
- Capacitat per influir en els usos lingüístics dels jugadors.

A nivell metodològic, un cop obtingudes les dades, s'han transcrit i analitzat el conjunt de notes de veu amb el programari Atlas.Ti. Un cop codificats i categoritzats els diferents patrons de comportament, s'ha optat per analitzar-los amb profunditat a través de la tècnica de l'anàlisi de coocurrències.

3. Anàlisi

3.1. Anàlisi quantitativa

Un cop explicada la metodologia dels dos tipus d'estudis, convé presentar els resultats obtinguts i, amb ells, la corresponent anàlisi. D'entrada, es divideix l'anàlisi quantitativa en dos apartats principals. En primer lloc, es desenvoluparà una anàlisi de caràcter descriptiu, que permetrà identificar les característiques principals de la mostra en funció de les quatre variables clau. Posteriorment, es detallarà l'anàlisi pel que fa als usos lingüístics de les converses, que s'estudiaran tenint en compte les diferents variables recollides en aquest estudi.

3.1.1. Anàlisi de les converses recollides

L'anàlisi descriptiva permet identificar les característiques principals de la mostra. És a dir, s'exposa la informació de la mostra en funció de quatre variables: la primera correspon al rol dels participants en les converses, i les altres tres fan referència a les característiques de distribució principals a l'hora d'escollir la mostra: el nombre d'habitants del municipi, la CLA i la vegueria.

Com s'ha evidenciat anteriorment, durant el treball de camp es va anotar informació lingüística de fins a **5.895 converses**. Per tant, l'anàlisi descriptiva presentada a continuació emana d'aquesta mostra.

3.1.1.1. Segons els participants en la conversa

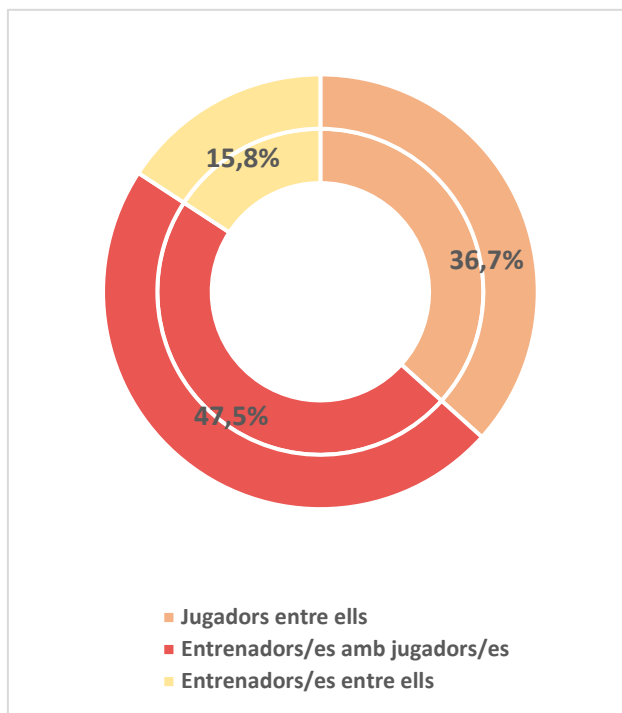
Tal com evidencia la Figura 1, l'aplicació per anotar la llengua de les converses permetia discernir el rol dels actors que la protagonitzaven. Es poden distingir tres grans tipus de converses segons els participants: les converses en què només participen jugadors/es, les converses en què només participen entrenadors/es (en els casos d'entrenaments en què hi havia més d'un entrenador/a per equip) i les converses amb tots dos tipus d'interlocutors.⁸

Es tracta d'una variable que, com veurem, serà molt utilitzada per discernir diferències entre els usos. Per això és important entendre primer com es distribueix la mostra segons la mateixa variable: els participants en la conversa (Gràfic 1).

⁸ En aquest cas, per facilitar l'anàlisi, s'han hagut "d'unificar" tres casuístiques de converses diferents: les converses dels jugadors/es cap als entrenadors/es, les dels entrenadors/es cap als jugadors/es i aquelles en què hi participaven activament tots dos interlocutors..

Gràfic 1: Nombre de converses segons els participants

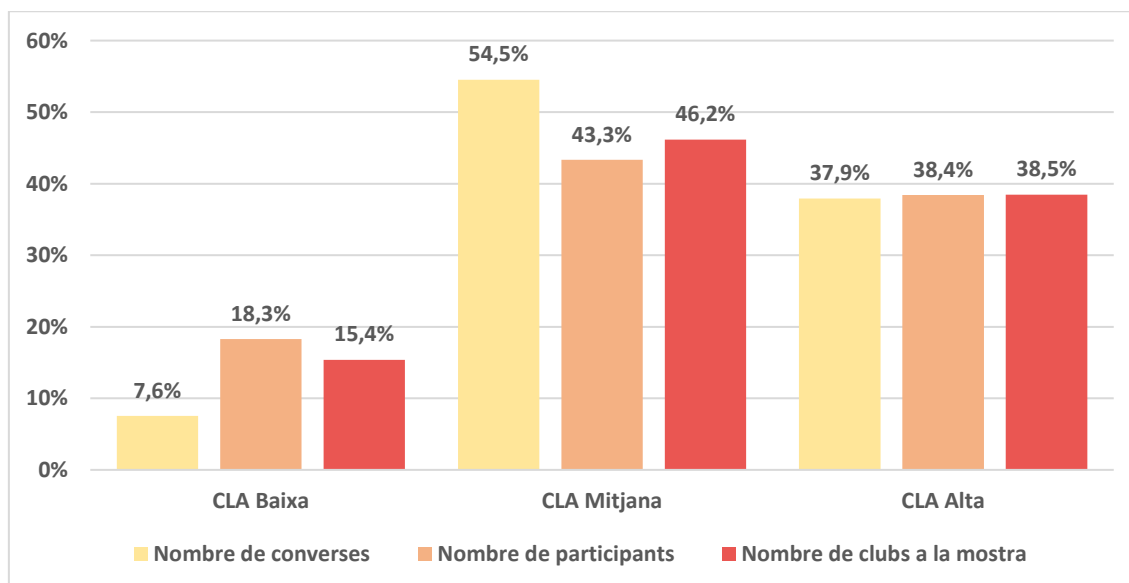
Pràcticament la meitat de la mostra, el 47,5 %, està formada per converses en què participen tots dos actors (incloent-hi les diferents casuístiques). En segon lloc, un 36,7 % dels casos són converses només entre jugadors/es. A l'últim, el 15,8 % de la mostra són converses entre entrenadors/es. Cal entendre això, òbviament, a través de la pròpia composició natural dels entrenaments (on sempre hi ha més jugadors/es que entrenadors/es). De fet, del nombre total de participants observats, només un 14,36 % són entrenadors/es (com recull l'apartat 2.2.2: 246 entrenadors/es). Per tant, és lògic que en el nombre total de converses, les que són entre entrenadors/es siguin remarcablement més escasses.

3.1.1.2. Segons la Condició Lingüística Ambiental

Una altra de les variables que serà fonamental per comprendre les dades pel que fa als usos és la Condició Lingüística Ambiental. Per això, és interessant observar-ne les diferències pel que fa a la previsió que se'n va fer (el nombre de clubs de cada CLA a la mostra) respecte a la realitat (tant pel que fa a nombre de participants observats com de converses recollides):

Gràfic 2: Percentatge de converses, participants i nombre de clubs a la mostra segons la CLA

Per valorar la representativitat de la mostra, convé comparar el nombre de clubs que es van seleccionar a la mostra amb el nombre de participants observats (la realitat que ens vam trobar un cop es va dur a terme l'observació). En aquest sentit, malgrat algunes relatives diferències (que cap d'elles supera amb escreix el 3 %), podem observar com la realitat pel que fa als participants és molt representativa respecte a l'expectativa escollida a la mostra. És a dir, en tots tres casos, el nombre de participants en els entrenaments es correspon amb la previsió (el percentatge pel que fa al nombre de clubs a la mostra).

Tot i una destacable representativitat clubs-participants, la representativitat de les converses és relativament menor. Cal tenir en compte aquest desequilibri de representació, sobretot en dues de les tres CLA: en el cas dels clubs de CLA baixa, s'han arribat a observar fins a 7,8 punts percentuals menys que la distribució esperada i, per la seva banda, a les observacions als clubs de CLA mitjana, la diferència creix fins a 8,3 punts.

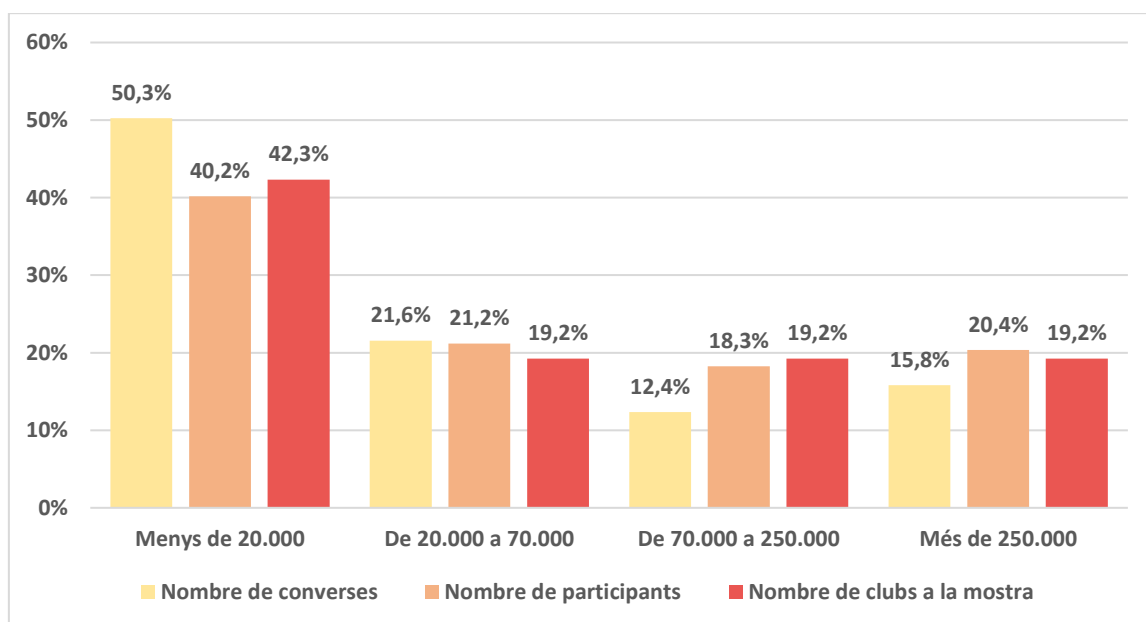
La diferència esmentada es deu a qüestions que escapen un possible control rigorós. Per una banda, els entrenaments són més o menys participatius, aleatòriament (per exemple, s'han observat entrenaments amb molts participants però poc dinàmics pel que fa a les interaccions, mentre que, per altra banda, hi ha hagut entrenaments amb molt pocs participants però que generaven interaccions constants). Per altra banda, també influeixen en el nombre de converses recollides aspectes com les capacitats físiques dels observadors o la situació dels espais on es trobaven. Aquests aspectes han limitat relativament la seva capacitat d'anotar la llengua de les converses que s'estaven produint.

Com s'observarà més endavant, el nombre reduït de converses anotades dels clubs de CLA baixa provoca una certa dificultat per treure conclusions sòlides en relació amb aquesta tipologia de clubs.

3.1.1.3. Segons la mida del municipi

De la mateixa manera que amb la CLA, es compara la distribució de la mostra amb el nombre de participants i de converses segons la mida del municipi on està situat el club:

Gràfic 3: Percentatge de converses, participants i nombre de clubs a la mostra segons la mida del municipi

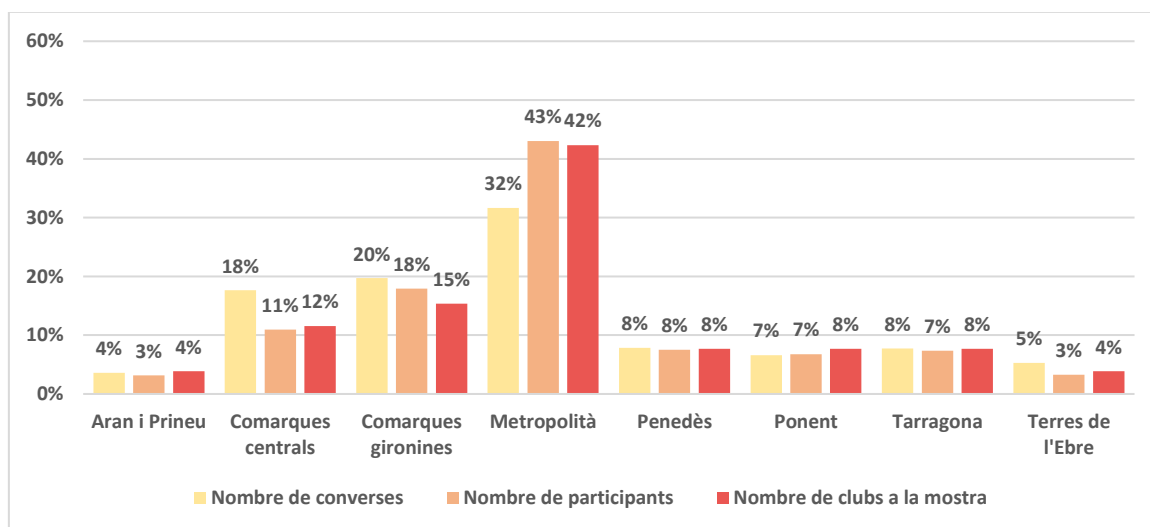
En aquest cas, els valors de tots tres indicadors són bastant similars. En comparar el nombre de clubs amb el nombre de participants observats, la diferència més significativa és de 2,1 punts (40,2 % de participants i 42,3 % de clubs) en els municipis de menys de 20.000 habitants. Per tant, en tots els casos es pot afirmar que ens trobem davant una realitat molt representativa de la mostra escollida pel que fa als municipis de diferent dimensió.

Pel que fa a les converses, però, la diferència sí que creix una mica en dos casos: en els municipis de menys de 20.000 habitants s'han observat més converses de les "esperades" (un 50,4 % de converses respecte a un 42,3 % de clubs) i, per contra, en els municipis entre 70.000 i 250.000 habitants se n'han observat menys: un 12,4 % de les converses respecte a un 19,2 % dels clubs). Novament, es tracta d'una diferència que s'explica a través de fenòmens difícils de controlar però que, en aquest cas, no condiciona especialment la significació estadística de l'anàlisi.

3.1.1.4. Segons les vegueries

Per últim, s'observa la manera com les converses es distribueixen segons el darrer criteri de classificació establert a l'hora d'escollir els clubs: la vegueria.

Gràfic 4: Percentatge de converses, participants i nombre de clubs a la mostra segons la vegueria

La representativitat en relació amb els clubs distribuïts per vegueries és bastant significativa pel que fa al nombre de participants. La vegueria més sobrerrepresentada a l'anàlisi són les comarques gironines i, tot i així, es tracta d'una sobrerrepresentació amb molt poca afectació: un 17,9 % dels participants respecte del 15,4 % del total de clubs a la mostra.

Pel que fa a les converses, en gairebé totes les vegueries els índexs són molt semblants. Tot i així, existeixen dues vegueries en les quals existeix un cert desequilibri: als indicadors de les Comarques centrals, el nombre de clubs a la mostra (11,5 %) és menor al nombre de converses observades (17,6 %) mentre que, pel que fa als indicadors dels clubs de la vegueria metropolitana, el nombre de clubs a la mostra (42,6 %) és major al del nombre de converses (31,6 %).

Com veurem més endavant, el fet que algunes vegueries comptin amb pocs clubs a la mostra (un o dos) junt amb la presència d'entrenaments menys participatius provoca que, en algun cas, el nombre de

converses anotades no sigui prou representatiu per extreure'n conclusions estadísticament sòlides. Tot i així, es tracta d'un factor que succeeix en molt pocs casos.

3.1.2. Anàlisi dels usos lingüístics

Un cop estudiada la representativitat de la mostra segons diferents variables, es procedeix a estudiar l'objecte principal de l'informe: els usos lingüístics als entrenaments. Per fer-ho, s'estudien els usos des de diferents perspectives i relacions. D'entrada, s'analitzen les dades de caràcter més global per, posteriorment, distribuir els usos lingüístics segons el següent conjunt de variables: els participants i/o interlocutors, la CLA, la mida del municipi, la vegueria, el gènere i edat dels participants i el nombre de participants en la conversa.

En totes les anàlisis dels usos, aquests es distingiran segons quins són els participants de la conversa. A diferència del que s'ha presentat a l'inici, aquesta distinció entre participants inclourà la direccionalitat de la conversa. Per tant, es contemplaran diferents tipus de conversa: les dels jugadors/es entre ells, les dels entrenadors/es entre ells, les dels jugadors/es cap als entrenadors, les dels entrenadors/es cap als jugadors/es i les dels jugadors/es amb els entrenadors/es.

L'anàlisi s'ha dut a terme mitjançant l'encreuament de variables a través de les taules de contingència i, per conèixer-ne la significació estadística, s'ha extret l'indicador del test de la khi-quadrada⁹ pels valors generals i, a més, s'han calculat l'indicador dels residuals tipificats corregits¹⁰ (*standardized residuals*) pels valors concrets de les caselles.

3.1.2.1. Usos lingüístics globals

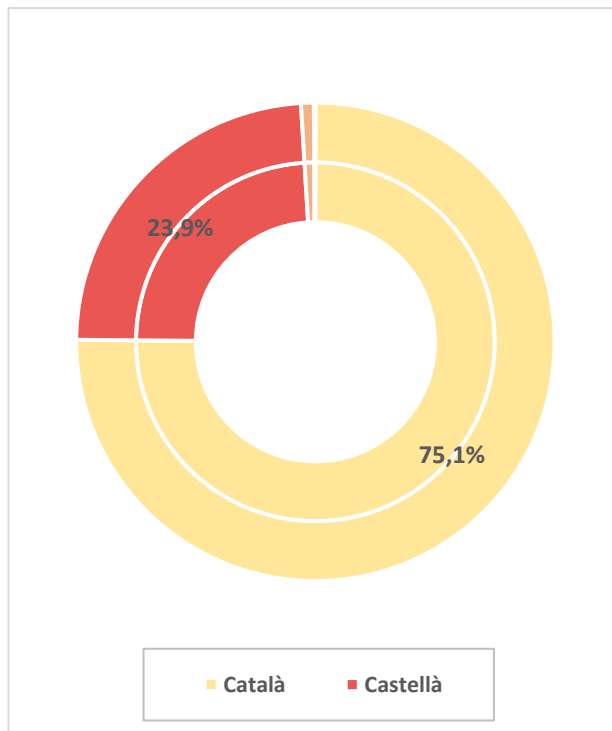
En primer lloc, es presenten les dades pel que fa al global de les converses recollides. Es tracta de la primera evidència ferma que mostra com, als entrenaments dels clubs de bàsquet, la llengua catalana hi té un paper clarament protagonista.

⁹ Es tracta de la tècnica més utilitzada en aquests casos, que indica si, a partir de la mida de la mostra i de la distribució dels casos, les diferències que s'observen són estadísticament significatives. Per fer-ho, aquest estadístic mostra un percentatge i fixa que el límit per considerar que hi ha diferències estadísticament significatives és del 5%.

¹⁰ És una tècnica que complementa l'anàlisi de la khi quadrada i ens indica quines categories expliquen les diferències significatives. Els residuals superiors a $\pm 1,96$ mostren una relació significativa en l'encreuament de categories.

Gràfic 5: Usos lingüístics globals

Tot i que és important desglossar aquestes dades per comprendre'n la profunditat, la primera aproximació mostra com, del total de les converses escoltades, un 75,1 % eren en català. En altres paraules, tres de cada quatre converses als entrenaments de bàsquet es produeixen en llengua catalana. A més, podem observar com, pràcticament la totalitat de la resta de converses es produeixen en castellà. És a dir, malgrat que l'anàlisi també pretenia tenir en compte la presència de converses en altres llengües, com s'observa, pràcticament no se n'han recollit.

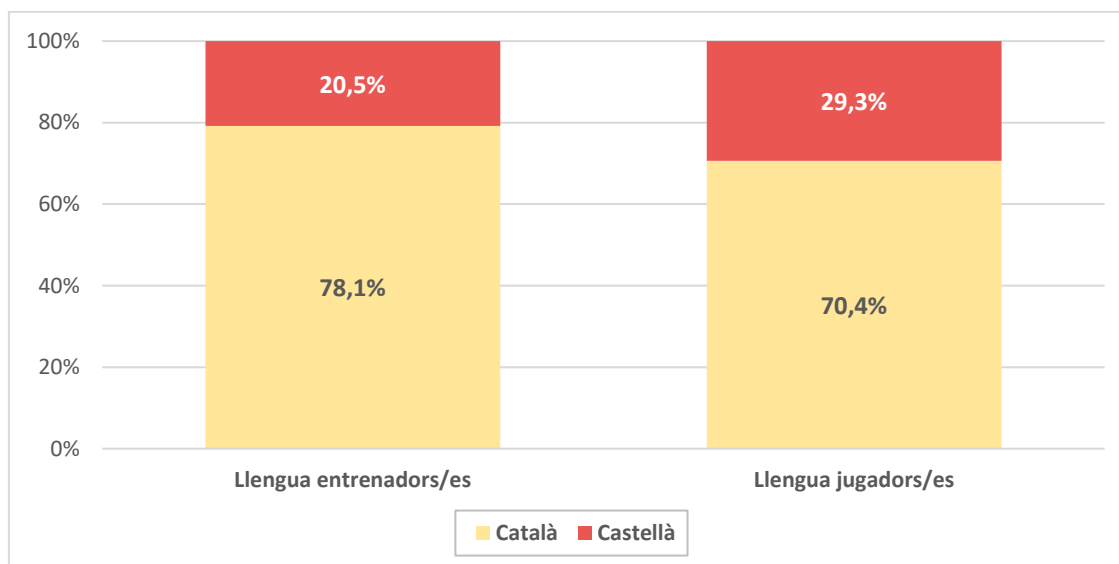
3.1.2.2. Usos lingüístics segons l'interlocutor

La dada dels usos lingüístics globals és un bon primer indicador de l'estat de la llengua catalana als entrenaments, però, per poder-los comprendre en profunditat, convé estudiar-los segons diferents ítems.

D'entrada, es valoren les dades generals dels usos segons el tipus d'interlocutor: entrenador/a i jugador/a.

Tal com mostra el gràfic 6, la llengua que utilitzen tant els entrenadors/es com els jugadors/es és, majoritàriament, el català. Tot i així, existeixen certes diferències entre els dos tipus d'interlocutors. Mentre que el 78,1 % de les converses en què participaven els entrenadors/es eren en català, en el cas de les converses dels jugadors/es aquesta xifra baixa fins al 70,4 %: fins a 7,7 punts menys. Per tant, existeixen diferències en els usos en funció del tipus d'interlocutor, un fenomen que s'explora en detall a continuació.

Gràfic 6: Usos lingüístics d'entrenadors/es i jugadors/es

3.1.2.3. Usos lingüístics segons l'interlocutor i el tipus d'interacció

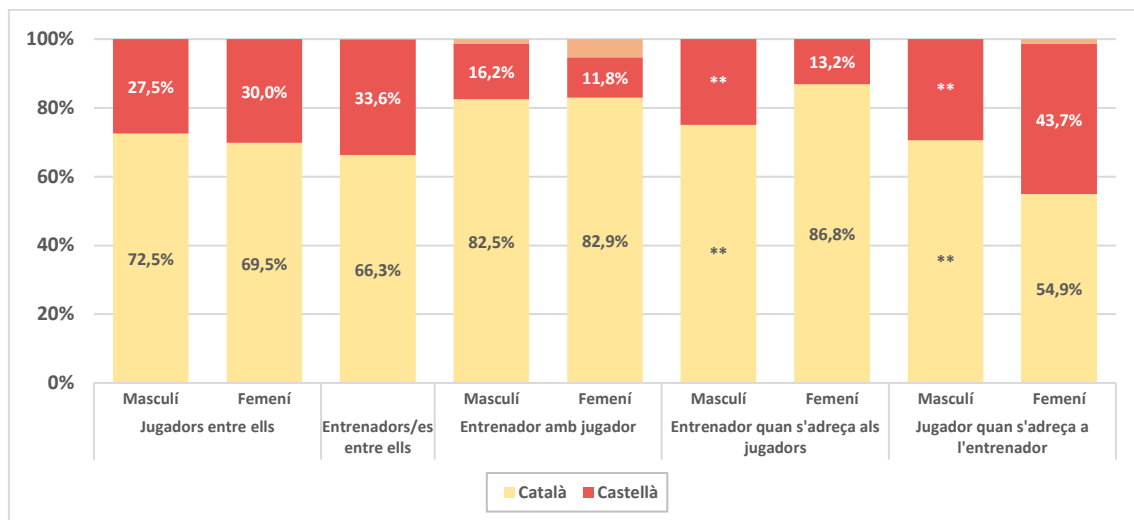
Tot i que el gràfic 6 és una bona mostra de la presència de la llengua catalana segons els interlocutors en un entrenament de bàsquet, és interessant estudiar aquests usos especificant, com es fa a continuació, l'interlocutor i el tipus d'interacció. És a dir, el gràfic anterior només mostra les converses en què participen entrenadors/es i jugadors/es, però no clarifica qui s'adreça a qui.

A l'hora de discernir les converses segons la direccionalitat de la interacció (Gràfic 7), les dades confirmen, de fet, la figura dels entrenadors com a grans definidors del panorama lingüístic en els entrenaments. En les tres interaccions que superen el 80 % de converses en català, els entrenadors s'hi troben presents: en primer lloc, trobem les converses d'entrenadors quan s'adrecen a jugadores (86,8 % de converses en català) i, en segon i tercer lloc, hi trobem totes les interaccions que es produeixen en converses entre entrenadors i jugadors/es. És a dir, més de vuit de cada deu converses en les quals hi participen tant entrenadors com jugadors (tots dos participants parlen) es produeixen en català.

En aquest sentit, el rol de l'entrenador com a referent lingüístic en les interaccions amb (o cap a) els jugadors/es contrasta amb la llengua habitual de les converses dels entrenadors/es quan parlen entre ells (les converses en català cauen fins al 66,3 %). En altres paraules, tot i que en algunes ocasions els entrenadors/es poden convergir al castellà entre ells, a l'hora d'adreçar-se als jugadors/es acostumen a fer-ho en català.

Pel que fa als usos en les interaccions dels jugadors, l'ús del català pateix una petita davallada. En les converses entre els jugadors, en els equips masculins hi ha una petita major presència de català (72,5 %) que en els equips femenins (69,5 %). A més, en els equips femenins, les interaccions de les jugadores cap a l'entrenador són el cas amb un menor ús de la llengua catalana (un 54,9 %). Tot i així, es tracta d'un tipus d'interacció amb molts menys registres que les altres i, per tant, no convé donar-li especial importància.

Gràfic 7: Usos lingüístics segons la direccionalitat de la interacció

** El valor no és estadísticament significatiu segons les dades dels residuals tipificats corregits.

Cal explicitar que, tot i que durant les observacions es va diferenciar, l'anàlisi no contempla les diferències pel que fa al gènere dels entrenadors/es (menys pel que a les diferències en les converses entre ells, que es recull al Gràfic 12).

3.1.3. Relació dels usos lingüístics amb la resta de variables

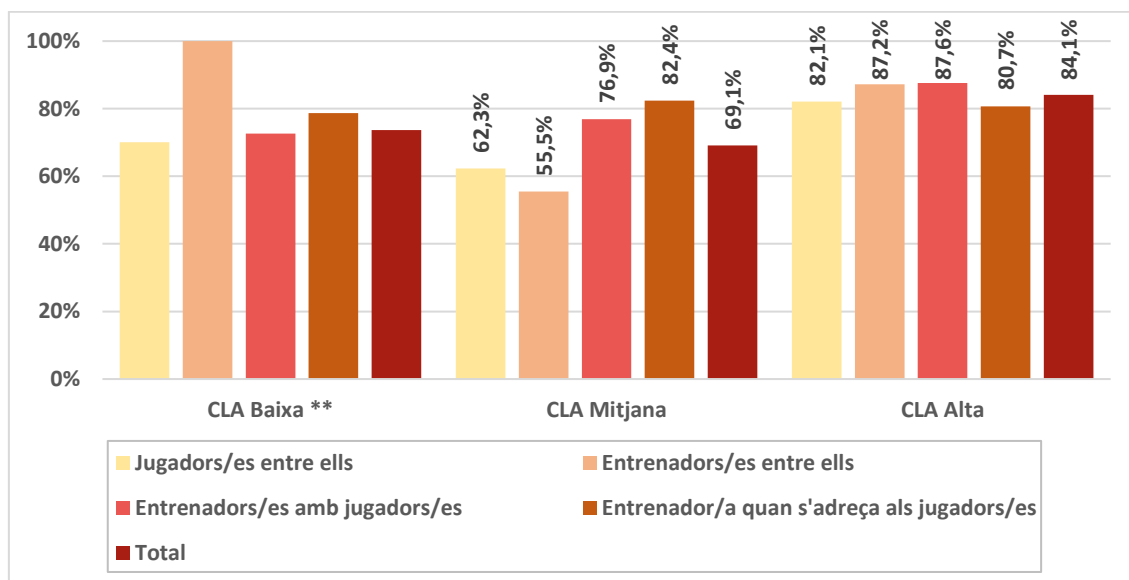
A continuació, s'analitza si les tendències observades pel que fa als usos lingüístics d'entrenadors/es i jugadors/es es mantenen o varien en relació amb diferents variables: la Condició Lingüística Ambiental, la mida del municipi, la vegueria, el grup d'edat i el gènere de la conversa, i el nombre de persones que hi participen. En aquest cas, per facilitar la comprensió de la informació, se simplifiquen dues qüestions: passen a mostrar-se només els percentatges de català i quatre tipus d'interaccions (entrenadors/es entre ells, jugadors/es entre ells, entrenadors/es cap als jugadors/es i entrenadors/es amb els jugadors/es). Atesa la diferència destacable de les primeres respecte de la resta, s'han unificat les interaccions "jugador/a quan s'adreça a l'entrenador/a" amb les interaccions "entrenador/a amb jugador/a".

3.1.3.1. Usos lingüístics segons la Condició Lingüística Ambiental

La primera variable que es té en compte per observar les diferències entre usos lingüístics és la Condició Lingüística Ambiental del municipi on es produeix l'entrenament. És a dir, es tracta d'observar si existeixen diferències pel que fa als usos segons la mateixa vitalitat de la llengua al municipi on es troba el club (Gràfic 8).

El baix nombre de converses en els contextos de CLA baixa suposa que no se'n puguin analitzar els resultats, perquè no arriben al llindar de significació estadística establert. Tot i així, el gràfic mostra els valors per poder-los contemplar en comparació amb els altres dos casos, que sí que arriben al llindar de significació.

Gràfic 8: Usos lingüístics segons interlocutors i CLA del club

** El valor no és estadísticament significatiu segons els valors del test de la khi-quadrada i/o dels residuals tipificats corregits.

Malgrat que no es poden extreure conclusions del conjunt de converses en contextos de CLA baixa, sí que se'n poden extreure dels altres dos contextos: CLA mitjana i alta. Com veiem, existeixen certes diferències entre el percentatge de converses en català en els contextos amb una competència lingüística propera a la mitjana de Catalunya i el percentatge de converses en català en els contextos en què aquesta competència és més elevada que la de la mitjana del país. Tot i així, però, en tots dos contextos les interaccions en català sempre són dominants i, menys en un cas (les interaccions entre entrenadors als contextos de CLA mitjana), no baixen del 60 %.

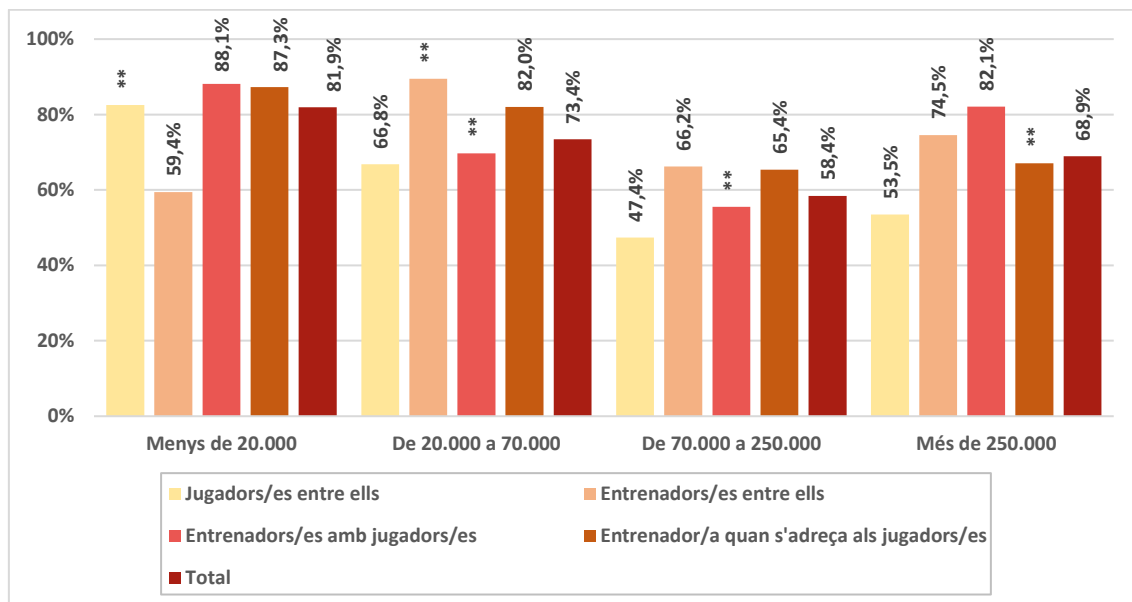
Les diferències més destacables les trobem en dos sentits: pel que fa a les interaccions entre jugadors i pel que fa al total d'interaccions. En primer lloc, en les converses entre jugadors, tot i que el català sempre té més presència que les altres llengües, als contextos de CLA mitjana les converses en català suposen un 62,3 % mentre que als contextos de CLA alta en són el 82,1 %. Per tant, als contextos amb competències elevades de català, els jugadors parlen entre ells fins a 19,8 punts més que als contextos amb competències mitjanes. A més, pel que fa a la llengua del total de converses (sense tenir en compte la direccionalitat o els participants a la interacció), als clubs de CLA alta, el percentatge de converses en català (84,1 %) és fins a 15 punts superior als dels clubs de CLA mitjana (69,1 %).

Per tant, tot i no poder tenir en compte les converses dels clubs de CLA baixa per a l'anàlisi, les dades són prou il·lustratives per afirmar que, tot i un estat positiu en tots els casos, la presència del català als entrenaments creix en els municipis amb una major competència lingüística.

3.1.3.2. Usos lingüístics segons la mida del municipi

El gràfic 9 mostra la manera com es distribueixen el percentatge de converses en català segons dos factors relacionats: els interlocutors de la conversa (seguint els quatre nivells proposats fins ara, junt amb el total d'interaccions) i la mida del municipi on s'ha produït l'entrenament en qüestió (seguint els quatre nivells de dimensions proposats anteriorment).

Gràfic 9: Usos lingüístics segons interlocutors i mida del municipi

** El valor no és estadísticament significatiu segons els valors dels residuals tipificats corregits.

Tot i l'existència d'un repunt entre els dos últims nivells ("de 70.000 a 250.000" i "més de 250.000"), l'anàlisi dels valors globals dibuixa una tendència: en termes generals, a mesura que creixen els habitants dels municipis on es troben els clubs de bàsquet, el nombre de converses en català pateix una davallada. Per tant, i en altres paraules, als municipis més petits de Catalunya és on trobem una major presència de català als entrenaments.

Malgrat això, però, el nivell amb menor presència de català no és l'últim (més de 250.000) sinó que, en aquest cas, correspon als municipis entre 70.000 i 250.000 habitants (amb un total del 58,4 % de converses en català: 23,5 punts per sota del percentatge als municipis més petits). De fet, en aquests municipis trobem el primer percentatge per sota del 50 % de l'estudi: en les converses entre jugadors/es el català té una menor presència que el castellà (el 47,4 % en català respecte al 52,6 % en castellà). Tot i així, fins i tot en aquest context, en el conjunt de converses en què participen entrenadors (tant amb els jugadors com entre ells), el nombre de converses en català supera el 65 %, un percentatge notable.

Com a element destacable, és interessant observar les diferències pel que fa a les interaccions del context amb una major presència de català (els municipis de menys de 20.000 habitants). Es pot apreciar que existeix un ampli decalatge entre el percentatge de converses en català en què participen els entrenadors/es: només el 59,4 % de les vegades parlen català entre ells, però quan s'adrecen als jugadors/es, pràcticament sempre ho fan en català: un 88,1 % de les vegades que el jugador/a també participa activament a la conversa i un 87,3 % dels cops que ho fa només l'entrenador. Es tracta d'un fet que, un cop més, il·lustra la sorprenent consciència lingüística dels entrenadors/es, molts dels quals, tot i tenir interaccions en castellà amb els altres entrenadors/es (sigui per ser castellanoparlants o per la tendència a canviar de llengua amb els adults), a l'hora de dinamitzar l'entrenament i interactuar amb els jugadors/es passen a fer servir el català.

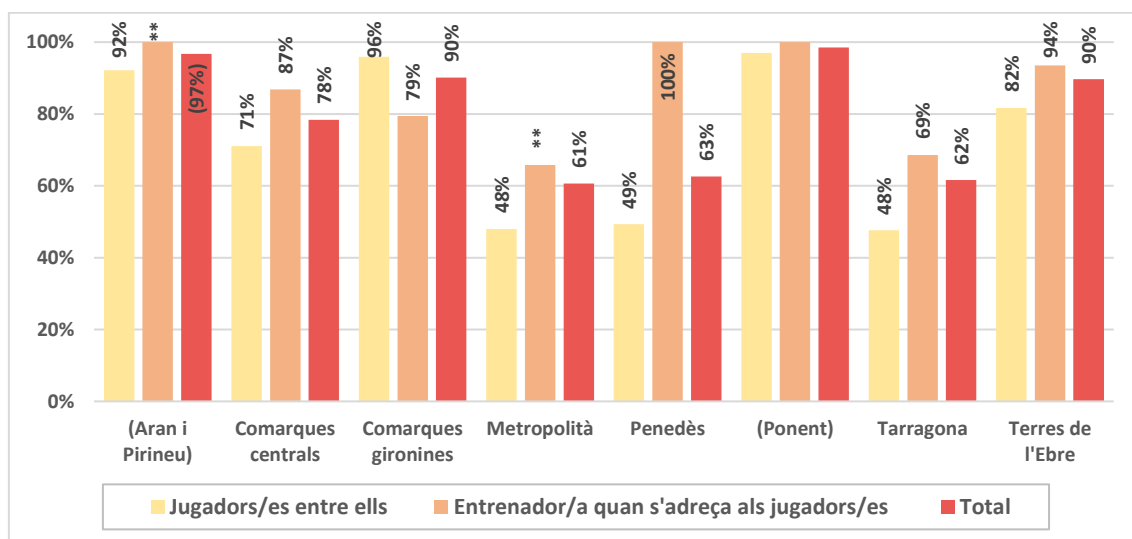
3.1.3.3. Usos lingüístics segons la vegueria

En tercer lloc, es mostra la distribució dels usos lingüístics segons la localització territorial del club. Com s'ha explicat, el criteri de distribució territorial han estat les vegueries.

Abans de mostrar el gràfic, cal clarificar dues qüestions. En primer lloc, i tal com s'introdueix a l'apartat 3.1.1.4 (anàlisi de les converses recollides segons les vegueries), el fet que algunes vegueries només comptin amb un o dos clubs a la mostra provoca que, en alguna ocasió, el nombre de converses recollides no sigui prou representatiu per estudiar les diferències pel que fa als usos lingüístics. Es tracta del cas de la vegueria de l'Aran Pirineu i Ponent (totes dues estan entre parèntesis al gràfic). En el cas de l'Aran i Pirineu, però, la manca de significació estadística és molt ajustada ($p = 0,052$) i, per tant, es mantenen els percentatges al gràfic de manera simbòlica.

Per altra banda, la major quantitat de nivells de la variable (hi ha més nivells de vegueries que nivells d'habitants als municipis o nivells de CLA) i la manca de significació repetida d'algunes interaccions ha provocat que, en aquest cas, el gràfic només presenti dos tipus d'interaccions: les converses entre els jugadors/es i les converses dels entrenadors/es quan s'adrecen als jugadors/es, junt amb el percentatge total de cada vegueria.

Gràfic 10: Usos lingüístics segons interlocutors i vegueria

** El valor no és estadísticament significatiu segons els valors dels residuals tipificats corregits.

Pel que s'observa al gràfic, es podrien definir fins a tres "perfils" pel que fa a la presència de català segons la vegueria (si ens acollim als percentatges totals). El primer perfil (o conjunt de vegueries) té una presència total positiva de català (61 %, 62 % i 63 % de les converses totals en català), però existeixen diferències molt destacables en els usos entre jugadors/es (amb nivells per sota del 50 %) respecte als dels entrenadors/es quan s'adrecen als jugadors/es (amb nivells més elevats). És el cas dels clubs de les vegueries de Tarragona, el Penedès i la metropolitana. En aquest perfil, a més, cal destacar els usos lingüístics en les interaccions dels entrenadors quan s'adrecen als jugadors/es dels clubs del Penedès, on el 100 % de les converses anotades es van produir en català; una dada que contrasta amb un ús clarament inferior pel que fa a les converses entre jugadors/es (49 % en català).

El segon perfil és el corresponent a la vegueria de les comarques centrals. És una vegueria amb fins a tres clubs a la mostra, els entrenaments dels quals tenien un 78 % de les converses en català. En aquest cas, les diferències entre els dos tipus d'interaccions no són tan notables però, novament, enfatitzen la importància de la figura dels entrenadors/es com a agents importants en la definició del panorama lingüístic. Mentre que la presència de català assoleix un percentatge del 71 % en les converses entre jugadors/es, el percentatge escala fins al 87 % en les interaccions dels entrenadors/es cap als jugadors/es.

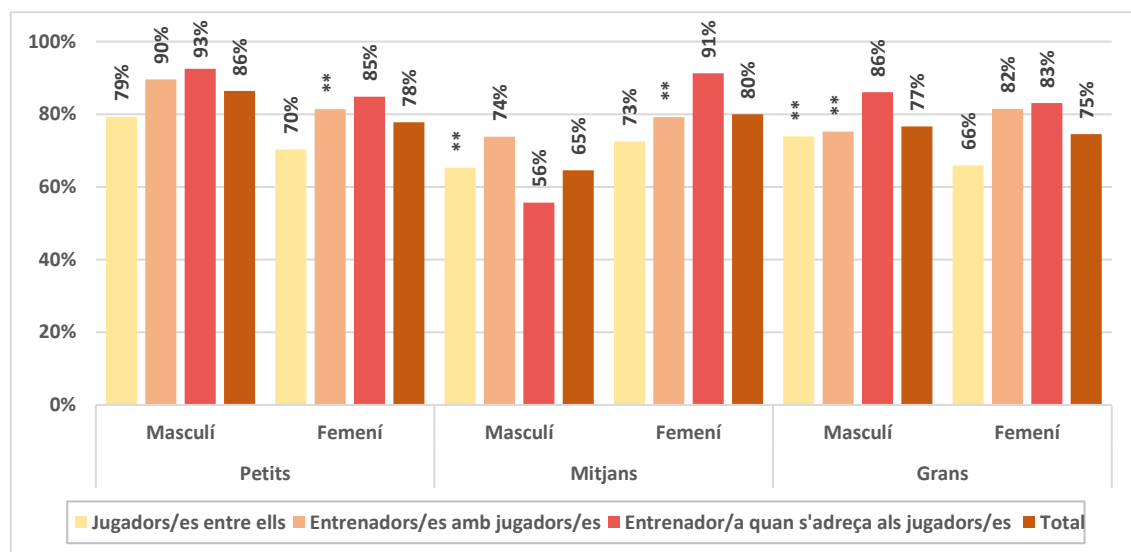
A l'últim, cal analitzar un tercer perfil: les vegueries amb una presència de català als entrenaments pràcticament homogènia. Als clubs de les Terres de l'Ebre i les comarques gironines, la presència de català al total de les converses escala fins al 90 %. És a dir, només una de cada deu interaccions en aquests territoris es produeix en castellà (o, en molt pocs casos, en una altra llengua). En aquest grup, destaquen les diferències pel que fa als valors de les interaccions: mentre que a les Terres de l'Ebre les converses entre jugadors/es (82 %) tenen una clara menor presència de català que quan els entrenadors/es s'adrecen als jugadors/es (96 %), a les comarques gironines això s'inverteix (els jugadors/es tenen un 96 % de les converses entre ells en català, però quan els entrenadors es dirigeixen als jugadors, aquest percentatge cau fins al 79 %).

3.1.3.4. Usos lingüístics segons el grup d'edat i el gènere

Pel que fa a les variables referents a les característiques dels participants, s'ha optat per unificar-ne l'anàlisi. És a dir, s'ha construït una variable anomenada "categoria" en funció del gènere i l'edat dels jugadors dels equips observats i, per tant, se n'ha pogut extreure l'anàlisi que es presenta a continuació.

En estudiar els usos segons la categoria, s'ha considerat pertinent no incloure les interaccions entre entrenadors/es. Es tracta d'un tipus d'interacció que s'estudiarà per separat. Per tant, en aquest cas, la mostra es redueix en 931 casos (les converses anotades només entre entrenadors/es) i passa a ser de 4.964 converses.

Gràfic 11: Usos lingüístics segons interlocutors i "categoria"

** El valor no és estadísticament significatiu segons els valors dels residuals tipificats corregits.

El total de converses segons la categoria dels entrenaments continua evidenciant uns usos lingüístics favorables a la llengua catalana. En aquest sentit, fent referència als percentatges totals, cap de les sis

categories estudiades presenta una presència percentual per sota del 65 % de converses en català. La mostra es mou des d'aquest mínim esmentat (el 65 % en català als entrenaments de la categoria mitjans masculí) fins a un màxim del 86 % a la categoria petits masculí.

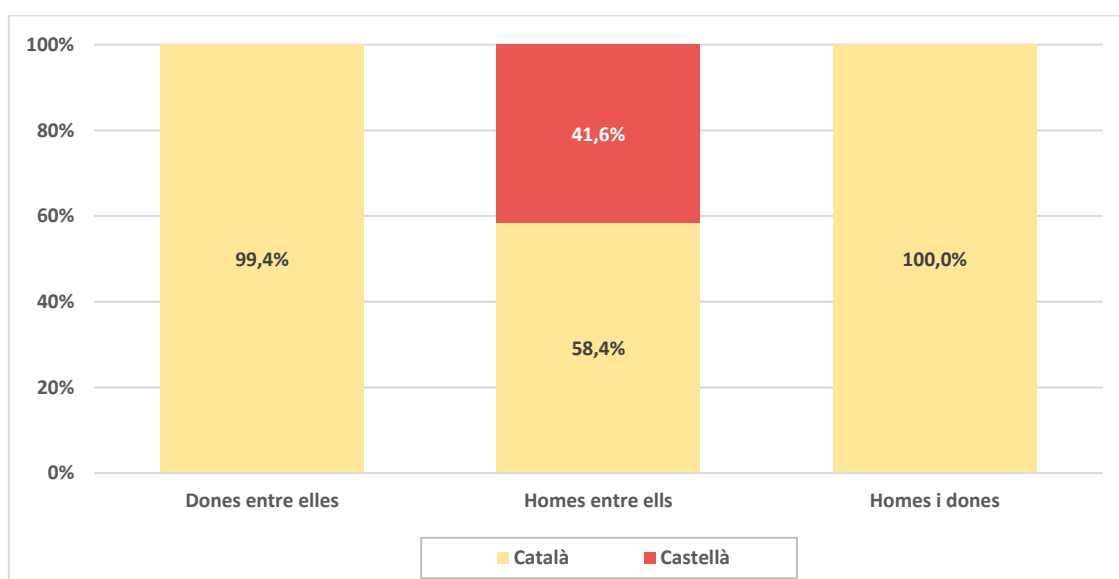
Tot i que no existeix una tendència clara al llarg de les categories, sí que existeixen qüestions remarcables.

D'entrada, es continua repetint el patró que el català és menys present en els usos lingüístics entre jugadors/es que quan a les converses participen els entrenadors/es. En aquest sentit, la diferència més notable la trobem en la categoria "mitjans femení": mentre que el 73 % de les converses entre jugadores d'aquesta categoria són en català, quan l'entrenador/a s'hi adreça ho fa en català un 91 % de les vegades (una diferència de fins a 18 punts).

Per altra banda, observem com la categoria "mitjans masculí" presenta uns usos lingüístics destacablement diferents de la resta. Malgrat que la dada de les converses entre jugadors/es no té significació estadística, cal destacar que les interaccions de l'entrenador/a cap als jugadors s'allunya molt de la resta de categories. Mentre que a totes les altres es tracta d'un indicador que no baixa del 85 %, en aquest cas, quan els entrenadors/es d'adolescents (l'edat corresponent a "mitjans") d'equips masculins s'adrecen als seus jugadors, només ho fan en català el 56 % de les vegades. Tot i estar per sobre de la meitat, sorprèn la gran distància de la resta de categories. Es tracta d'un fet a destacar, i mereix una reflexió, tant pel que fa a les raons que el provoquen com, sobretot, a les actuacions per resoldre'l. Cal afegir, a més, que, per la seva banda, els usos lingüístics dels entrenaments dels equips mitjans però de gènere femení no s'hi apropen gens i, de fet, s'assimilen amb el comportament de la resta (el percentatge de converses en català quan l'entrenador/a s'adreça a les jugadores és dels més elevats de les dades).

Atès que el gràfic anterior exclou les interaccions entre els entrenadors/es, s'ha optat per incloure un gràfic a banda que, tot i que no distingeix segons la categoria en què es produïa la interacció, sí que ho fa segons el gènere dels entrenadors/es, essent: dones entre elles, homes entre ells o homes i dones. Tot i que es tracta d'una diferència que no s'ha establert al llarg de l'anàlisi, és interessant conèixer-ne el comportament:

Gràfic 12: Usos lingüístics en les converses entre entrenadors/es segons el gènere

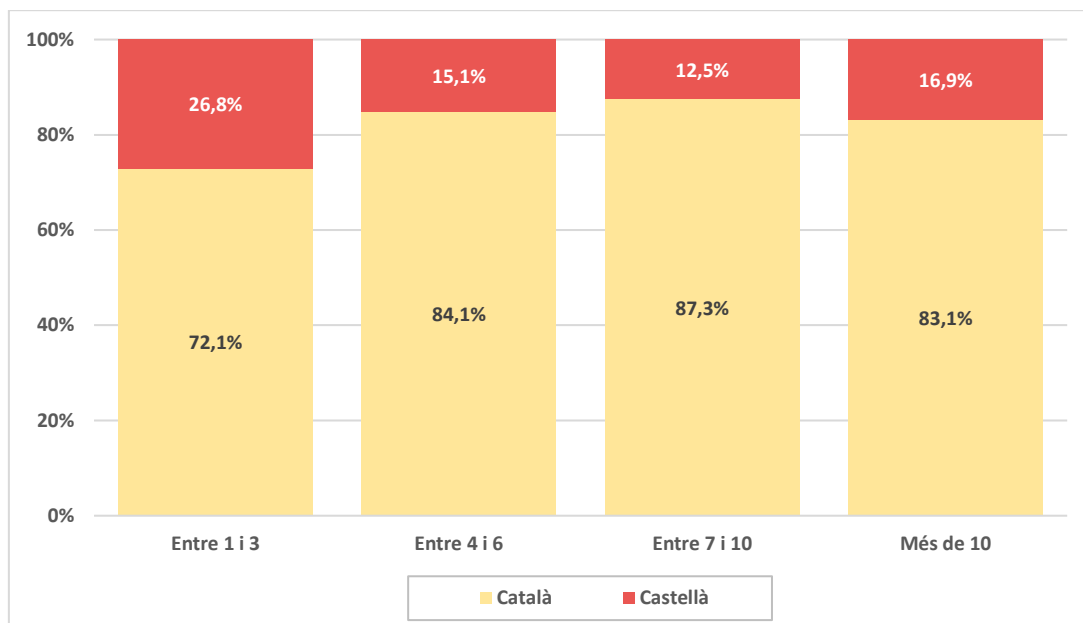
Com veiem, existeix una clara diferència en els usos pel que fa al gènere dels entrenadors: mentre que quan parlen dues dones entre elles, el 99,4 % de les vegades ho fan en català, quan es tracta de converses entre homes, aquest percentatge baixa fins al 58,4 % (el català continua dominant, però cau fins a 41 punts). Tot i així, però, quan els entrenadors són tant homes com dones i parlen entre ells, el català té un domini total (convé no donar-li especial rellevància, atès que és un tipus de conversa que es va produir en comptades ocasions).

Malgrat les diferències en els usos, cal tenir present el pes de cada una de les interaccions. És a dir, mentre que les interaccions de les dones entre elles només són el 16,5 % d'aquestes 931 converses, les interaccions entre entrenadors homes suposen el 80,8 % de les converses. És per això que, tal com apareix al gràfic 7 (usos lingüístics segons la direccionalitat de la interacció), el total de les interaccions "entrenadors/es entre ells", independentment del gènere, baixa fins al 66,3 % de converses en català.

3.1.3.5. Usos lingüístics segons el nombre de participants en la conversa

A l'últim, l'estudi mostra els usos lingüístics en relació amb el nombre de participants en les interaccions, però sense tenir en compte els interlocutors. D'aquesta manera, es pot estudiar quines diferències en els usos existeixen entre aquelles converses més personals o directes, i aquelles corresponents a les indicacions col·lectives i el tracte grupal.

Gràfic 12: Usos lingüístics en les converses segons el nombre de participants

Atès que existien múltiples casuístiques, s'ha optat per l'establiment arbitrari de quatre grups segons el nombre de persones que formen part d'una conversa (independentment de si hi parlen o no): (1) entre 1 i 3 participants, (2) entre 4 i 6, (3) entre 7 i 10 i (4) més de 10. Tot i que la divisió no contempla quins són exactament els actors de la conversa, ens aporta informació útil i necessària.

Com s'observa, la presència de català augmenta a mesura que la conversa inclou més participants (a excepció de l'última categoria, on hi ha un petit descens). En les converses entre 1 i 3 persones el 72,1 % són en català mentre que, en el conjunt de les altres agrupacions, el català supera el 83 %.

Entre els tres primers grups, la tendència és clarament ascendent. De fet, hi ha una diferència de 15,2 punts en l'ús de català en les converses entre 1 i 3 persones i les de grups entre 7 i 10 persones (87,3 %). En el cas del darrer grup, el percentatge d'ús del català no manté la tendència a l'alça en el cas dels grups més nombrosos (converses de més de 10 persones). Tot i així, però, es manté en un nivell d'ús molt destacable.

Es tracta d'un fet que es correspon molt amb allò que s'ha anat observant al llarg de l'estudi: tot i que existeixen interaccions en castellà (sobretot entre agents del mateix tipus: jugadors/es entre ells o entrenadors/es entre ells), tot sovint aquestes queden en el pla més reservat (o personal), mentre que, a l'hora de tenir converses amb grups més nombrosos, el català hi té una presència més destacada.

Per la mateixa dinàmica de funcionament d'un equip, el fet que el català sigui la llengua dels grups grans és una bona notícia: vol dir que és la llengua habitual de les indicacions col·lectives i de tot el que té a veure amb convertir-se en un "equip" (tots els missatges col·lectius, xerrades i indicacions). Per tant, en el cas dels entrenaments de bàsquet dels clubs de Catalunya, el castellà és una llengua que correspon a l'àmbit personal o privat, mentre que el català és la llengua normativa i habitual instaurada entre els equips.

3.2. Anàlisi qualitativa

El conjunt de dades mostrades fins ara són una base prou sòlida per afirmar que el català té, tot i algunes diferències, una forta presència als entrenaments de bàsquet de Catalunya. Tot i així, per comprendre les dades amb més profunditat convé estudiar els comportaments i actituds lingüístics que les expliquen. A aquest efecte, com s'ha explicat, els observadors/es dels entrenaments aprofitaven la seva presència a les pistes i, quan observaven algun comportament destacable, elaboraven notes de veu on l'explicaven. En total, s'han recollit fins a **84 notes de veu**.

L'anàlisi qualitativa de la informació s'ha desenvolupat a través de la següent metodologia: les notes de veu s'han transcrit per convertir-les en "citacions". Un cop transcrites, s'ha procedit a la codificació amb el programari Atlas.Ti. Amb la codificació enllestida, s'ha interpretat la informació segons tres comportaments lingüístics a observar: (1) processos de substitució lingüística i canvis de llengua, (2) distribució funcional dels usos lingüístics i (3) rol de referents lingüístics dels entrenadors/es.

Per presentar la informació, aquesta es divideix en dos apartats. El primer apartat consisteix en una explicació de caràcter general basada en l'anàlisi de coocurrències, i el corresponent diagrama de Sankey, que permetrà observar la força o freqüència de coocurrència entre diferents codis. En segon lloc, segons els tres comportaments esmentats (que funcionen com a subapartats), s'inclouran aquelles citacions més destacables, de les quals es presentarà la següent informació: la CLA, la mida del municipi i de la vegueria del club de la citació, la categoria de l'equip a què fa referència (edat i gènere) i la transcripció literal del contingut explicat per l'observador/a.

3.2.1. Relació entre codis

Abans de mostrar i analitzar les citacions literals d'algunes de les notes de veu, és il·lustratiu veure com els diferents codis assignats es relacionen en tots els àudios codificats. En aquest sentit, tot i que se n'han afegit alguns altres, l'anàlisi s'ha centrat en la construcció de dos grups de codis: els referents als

comportaments destacables de manera genèrica i els referents a les actituds concretes que provocaven aquells comportaments, vegem-los:

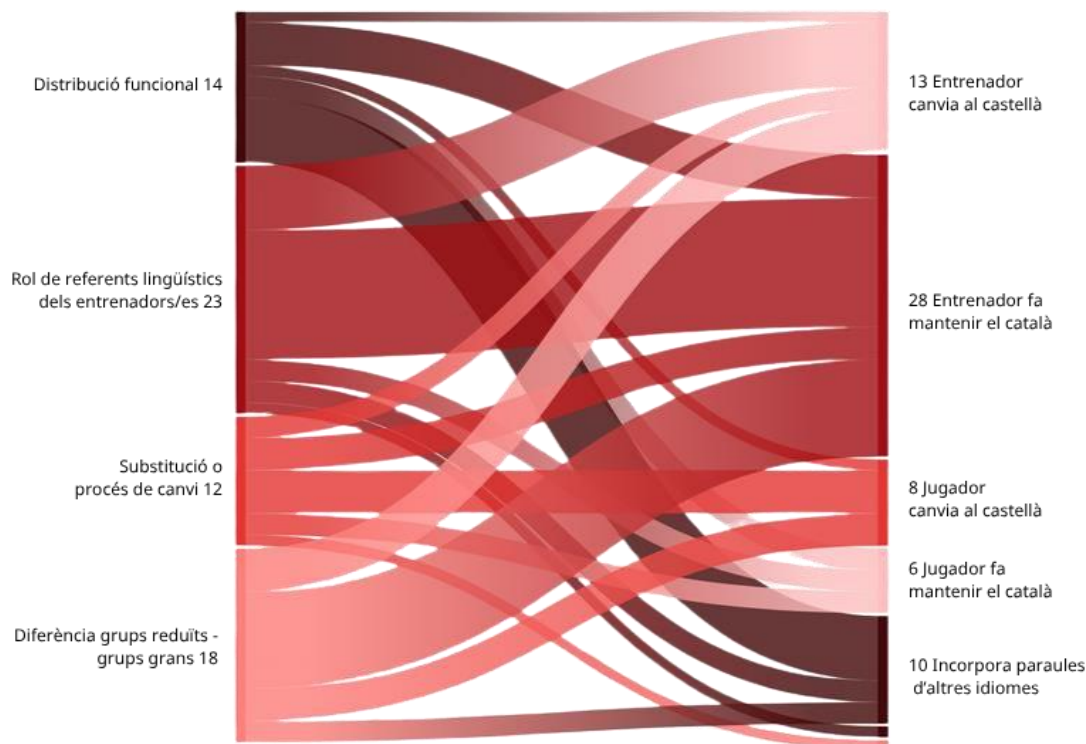
Comportaments destacables
Distribució funcional dels usos lingüístics
Substitució o procés de canvi de llengua
Rol de referents lingüístics dels entrenadors/es
Diferències entre grups reduïts i grups grans

Pel que fa als comportaments, s'han mantingut els tres fenòmens esmentats al llarg de l'estudi i, atesa la recurrència de la seva aparició en les notes de veu, se n'ha afegit un quart: les diferències en els usos lingüístics entre els grups reduïts de persones i els grups més nombrosos. Pel que fa a les actituds, s'han tingut en compte aquestes set qüestions:

Actituds lingüístiques "individuals"
L'entrenador canvia al castellà
L'entrenador canvia al català
L'entrenador fa mantenir el català
El jugador/a canvia al català
El jugador/a canvia al castellà
El jugador/a fa mantenir el català
S'incorporen paraules d'altres idiomes

Per observar la relació entre comportaments genèrics i actituds individuals, s'ha construït un diagrama de Sankey. Aquesta tècnica permet observar de manera molt gràfica la força de la relació entre els codis: com més gruixuda és la línia, més freqüent i significativa és la relació entre dos codis. És a dir, la força de la línia representa la quantitat de vegades en què dos codis coincideixen a la mateixa citació.

Figura 2: Diagrama de Sankey de les coocurrències entre codis

Font: Elaboració pròpia. Es poden consultar els diferents valors al següent enllaç:

<https://public.flourish.studio/visualisation/24045205/>

D'entrada, la figura 2 mostra que la gran majoria de qüestions destacades pels observadors tenen a veure amb la influència dels entrenadors/es en els usos lingüístics: 42 de les relacions tenen a veure amb les actituds dels entrenadors/es mentre que només 15 tenen relació amb les actituds dels jugadors/es.

En primer lloc, pel que fa a la distribució funcional dels usos lingüístics (recordem: l'elecció o el canvi d'una llengua en funció de la situació contextual en què es produeix la interacció), es tracta d'un fenomen que, segons la percepció dels observadors/es, té molt a veure amb el fet d'incorporar paraules d'altres idiomes. És a dir, tot i que les interaccions habituals es poden estar produint en una llengua, hi ha certa tendència a incorporar paraules i expressions d'altres llengües en situacions determinades. Com veurem després, és una pràctica habitual en els entrenaments que es realitzen en català, en què tant entrenadors/es com, sobretot, jugadors/es tendeixen a fer servir paraules i expressions castellanes per celebrar o esperonar els companys. Tot i així, com el mateix diagrama mostra, aquesta distribució funcional es troba relativament "controlada" pel fet que, en diversos contextos, els entrenadors/es fan mantenir el català en tot tipus d'interaccions. És a dir, s'han observat entrenaments en què els entrenadors/es troben la manera de dir en català fins i tot les expressions més habitualment castellanes (sobretot, aquelles vinculades al fet d'animar o esperonar), i així garanteixen un panorama absolutament catalanitzat.

El rol dels entrenadors/es com a referents lingüístics és, com veiem, el fenomen amb més pes en l'anàlisi. Dit d'una altra forma: és el que es troba més representat del conjunt d'actituds. En aquest cas, és un comportament amb un alt grau de coocurrència amb dues actituds: el fet que l'entrenador/a faci mantenir el català en les interaccions i el fet que l'entrenador/a canviï del català al castellà. En el primer cas, l'actitud positiva de l'entrenador és destacable: en dotze citacions coincideixen el fet que l'entrenador faci mantenir el català i el seu rol com a referent, cosa que vol dir que aquest té un paper actiu i important en

la instauració del català com a llengua normalitzada als entrenaments. Per altra banda, però, el seu rol com a referent també té relació amb el fet de canviar del català al castellà (coocurrència en sis citacions). Malgrat que el fet de canviar al castellà implica que, com s'ha anat comentant, els entrenadors/es fan servir el català com a llengua habitual, convé no normalitzar el procés de convergència lingüística al castellà amb infants castellanoparlants o d'altres procedències. El fet de canviar de llengua en funció dels infants amb qui es tracta implica, també, fomentar hàbits i creences diglòssics i, fins i tot, enviar un missatge exclusivista. Cal tenir present, a més, que canviar al castellà és innecessari: la gran majoria d'infants, en tant que alumnes formats en l'aprenentatge de les dues llengües oficials, coneixen el català. De la mateixa forma que els infants poden seguir les indicacions col·lectives que l'entrenador/a fa en català, també poden entendre les atencions individualitzades en aquest idioma. Per tant, es requereix d'un nivell de consciència més gran quant a la importància de mantenir l'ús del català en totes les situacions.

En tercer lloc, el procés de substitució o canvi de llengua és un comportament que té coocurrència més important amb el fet que el jugador/a canvia del català al castellà (coincideixen en quatre citacions). En aquest cas, com es veurà, ens trobem davant algunes situacions en les quals, davant nous interlocutors, els jugadors/es tendeixen a abandonar el català i passar a fer servir el castellà. El fet "d'amagar" la llengua és un fenomen àmpliament estudiat que, habitualment, afecta la vitalitat de la llengua minoritzada: el català (com és en el cas de les interaccions dels jugadors/es). Malgrat això, novament, cal destacar la manera com els entrenadors/es contribueixen a evitar aquesta tendència habitual: el procés de substitució té la segona coocurrència més forta, justament, amb l'actitud dels entrenadors de fer mantenir el català (situacions, per tant, en què es podia estar produint aquest fet però que, per intervenció de l'entrenador/a, s'acaba mantenint l'ús del català).

A l'últim, més enllà de continuar reforçant la incidència dels entrenadors/es en fer mantenir el català, la coocurrència de la diferència entre grups reduïts i grups grans amb els codis il·lustra dues qüestions: (1) que no tots els entrenadors/es tenen el paper actiu explicat (en fins a quatre citacions es destaca que l'entrenador canvia al castellà quan el nombre de persones creix) i, com ja s'ha diagnosticat, que diversos jugadors/es tenen certa tendència a abandonar la llengua, sobretot quan el grup creix (coocurrència en tres citacions).

Un cop estudiat el diagrama que il·lustra la coocurrència, és interessant repassar algunes de les citacions literals que serviran com a mostres d'aquells fenòmens que ja s'han anat apuntant.

3.2.2. Citacions paradigmàtiques

A continuació, es mostra la transcripció d'algunes de les notes de veu més paradigmàtiques pel que fa als fenòmens que s'han exposat. L'anàlisi es divideix en els tres apartats principals esmentats constantment.

3.2.2.1. Manteniments de llengua en favor del català

Les següents citacions són una mostra d'un fenomen que es repeteix en diverses de les notes de veu dels observadors: davant la coexistència de diferents llengües en les interaccions (sobretot, entre jugadors), el català tendeix a convertir-se en la llengua normalitzada. Es tracta d'un fenomen que dista molt del comportament habitual en l'ús social global, en què, sovint, la llengua minoritzada (el català) acostuma a quedar en un segon terme davant la presència del castellà.

Cal destacar que les tres citacions que es presenten es van produir en tres contextos lingüísticament diferents (CLA baixa, mitjana i alta), però que, pel que fa a la mida del municipi, es tracta de contextos de menys de 70.000 habitants.

Citació 1

CLA	Mitjana
Mida del municipi	Menys de 20.000 habitants
Vegueria	Ponent
Categoria	Grans masculí
Citació: (...) “Al final de l’entrenament van fer un exercici en què van quedar cinc dels que intuïa que la seva llengua era el castellà i, efectivament, parlaven en castellà entre ells però, cal destacar que quan s’adreçaven a algú que fos a pista, jugant, per riure-se’n d’ell o el que fos l’hi deien en català. I quan algú venia amb els cinc i passaven a ser sis, parlaven en català. És a dir, en cap moment el castellà va passar a ocupar l’espai en el qual s’estava parlant en català, i això em va semblar bastant destacable.”	

En aquesta primera citació, l’observador destacava com, tot i la presència d’interaccions en castellà, davant la incorporació de catalanoparlants a la conversa, la tendència general portava a l’establiment del català com a llengua de la conversa. És a dir, es produïa un canvi de llengua del castellà al català per part de tots els jugadors que no l’estaven fent servir.

Citació 2

CLA	Alta
Mida del municipi	Menys de 20.000 habitants
Vegueria	Comarques centrals
Categoria	Mitjans femení
Citació: “L’entrenament ha estat íntegrament en català, excepte una noia que alternava amb el castellà. L’entrenador ha mantingut el català en tot moment, tot i que la noia s’hi adreces en castellà.” (...) “Entre les noies hi havia algunes que parlaven en català entre elles, arribava una noia que parlava en castellà i es mantenien en català.”	

Novament, veiem com en un context de CLA alta, el català es converteix en la llengua habitual i, per tant, la jugadora castellanoparlant acaba canviant de llengua.

Citació 3

CLA	Baixa
Mida del municipi	De 20.000 a 70.000 habitants
Vegueria	Comarques gironines
Categoria	Mitjans femení
Citació: “Quan les quatre noies que parlaven un idioma i les altres tres que en parlaven un altre, parlaven entre elles i es creuaven, parlaven en castellà tota l’estona. Ara bé, si en un grup hi havia una noia de procedència d’un país “x”, una altra noia de país “y” i una noia catalanoparlant nativa, passaven a parlar en català totes. Si s’havien de comunicar amb l’entrenador, és igual la llengua que utilitzessin entre elles, parlaven en català. I, potser va haver-hi algun moment que quan hi havia dues que parlaven en castellà, si li feien un comentari a una catalanoparlant l’hi podien fer en castellà però, a la mínima que aquesta entrava a la conversa, tot passava a ser en català.”	

En aquest cas, a més, la complexitat lingüística s'eleva. Es tracta d'un context plurilingüe en què existeixen vincles en diferents llengües però que, tot i la presència del castellà en algunes interaccions, les persones catalanoparlants no es veuen obligades a canviar de llengua. Com que el català era la llengua normalitzada a l'entrenament, podien existir interaccions en altres llengües, però quan una catalanoparlant intervenia a la conversa, el canvi de llengua es produïa en favor del català.

3.2.2.1.1. Diferències amb l'àrea metropolitana

Tot i l'exposat fins ara, es tracta d'un fenomen que no es produïa de manera homogènia en totes les situacions. De fet, és bastant característic dels contextos territorials de fora de l'àrea metropolitana i dels municipis més aviat petits. Pel que fa a la vegueria metropolitana, malgrat que el català és la llengua dominant en les converses (gràfic 10), la tendència dels jugadors/es portava al canvi de llengua en les interaccions amb castellanoparlants.

Citació 4

CLA	Alta
Mida del municipi	Més de 250.000 habitants
Vegueria	Metropolità
Categoria	Mitjans femení
Citació: "Hi ha dues jugadores parlant en català i, quan s'apropa una tercera que els hi parla en castellà, tota la conversa, fins i tot amb les dues jugadores que parlaven abans... es posen totes a parlar en castellà."	

Com veiem, davant la incorporació de parlants habituals de castellà, la tendència de les jugadores castellanoparlants correspon a aquell comportament més habitual: "amagar" la llengua minoritzada en favor de la llengua majoritària.

Citació 5

CLA	Alta
Mida del municipi	Més de 250.000 habitants
Vegueria	Metropolità
Categoria	Petits masculí
Citació: "Fent referència a un dels nois que ha parlat tota l'estona en castellà: els seus companys quan s'han de dirigir a ell ho fan en castellà, tot i que són catalanoparlants amb la resta de l'equip. És a dir, que aquest noi, com que sempre parla en castellà, condiciona i, la gent que parla amb ell també s'hi acaba dirigint en castellà."	

De nou, a l'àrea metropolitana, davant la interacció amb castellanoparlants, els infants catalanoparlants tendeixen a canviar de llengua en favor del castellà.

3.2.2.2. L'ús i presència d'expressions castelleses

En relació amb la distribució funcional dels usos lingüístics, ens trobem davant un fenomen molt freqüent pel que fa als usos al món de l'esport: hi ha certes expressions que tant els entrenadors/es com els jugadors/es tenen interioritzades en castellà, cosa que els porta a fer-les servir fins i tot en els contextos més catalanoparlants

Citació 6

CLA	Alta
Mida del municipi	Menys de 20.000 habitants
Vegueria	Comarques centrals
Categoria	Petits femení
Citació: “L’entrenador, a l’hora de donar ordres, utilitza mots en castellà, com “venga”, “vamos” i demás. A l’hora de donar ordres.”	
“Dues jugadores que han estat parlant en català entre elles durant tota l’estona, en moments de fer-se la guitza ho han començat a fer en castellà.”	

Com veiem, en un context de CLA alta i en un municipi petit, l’entrenador/a té incorporades certes expressions per animar o esperonar en castellà. Això el porta que, tot i l’ús habitual del català, a l’hora d’animar (o, com diu l’observador, “donar ordres”), faci servir paraules castellanes. A més, veiem com la incorporació d’expressions en castellà també afecta el conjunt de jugadores, les quals, segons explica la citació del mateix observador, canvien de llengua a l’hora de “fer-se la guitza”.

Citació 7

CLA	Mitjana
Mida del municipi	Menys de 20.000 habitants
Vegueria	Ponent
Categoria	Petits masculí
Citació: “L’entrenador utilitzava el català com a llengua vehicular en totes les situacions. Els jugadors també xerraven en català entre ells. Sí que és veritat que a l’hora de celebrar, tota l’estona cridaven “Campeones, oé” o dient “vamos” i coses en castellà, però la resta, tot en català.”	

És el mateix cas (com el de la següent citació, també): un context catalanoparlant en un municipi petit però on els infants tenen interioritzats els cànctics en castellà en els usos concrets vinculats a les celebracions. Per tant, fan servir el català però hi incorporen paraules en castellà.

Citació 8

CLA	Mitjana
Mida del municipi	Menys de 20.000 habitants
Vegueria	Comarques gironines
Categoria	Petits masculí
Citació: “Xerraven tots en català, tant entrenadors com jugadors i quan es comunicaven entre ells, però sí que és veritat que, a l’hora de celebrar, gran part dels cops ho feien en castellà.”	

Citació 9

CLA	Mitjana
Mida del municipi	Més de 250.000 habitants
Vegueria	Metropolità
Categoria	Petits masculí
Citació: “Hi ha una entrenadora que diu bastant dels aspectes tècnics en castellà, per exemple: “otro”, “paso”, “bien, bien”... Però, realment, l’entrenament ha sigut tot en català per part de les dues entrenadores. L’únic que els aspectes tècnics o per animar els feia en castellà.”	

En aquest cas, a més, s'incorporen paraules en castellà per donar indicacions o ordres específiques de moviment. És una mostra més que existeix una distribució funcional dels usos en què el castellà té certa presència pel grau d'interiorització d'algunes expressions.

3.2.2.3. El gran pilar lingüístic dels entrenaments: els entrenadors/es

L'últim bloc d'anàlisi de les citacions posa en evidència una de les grans conclusions de l'estudi: el paper dels entrenadors/es. Com ja s'ha demostrat amb l'anàlisi quantitativa, els entrenadors/es tenen un rol actiu i important pel que fa a la instauració del català en els entrenaments. En aquest sentit, diversos observadors van apuntar comportaments molt destacats d'alguns d'ells:

Citació 10

CLA	Alta
Mida del municipi	Menys de 20.000 habitants
Vegueria	Metropolità
Categoria	Petits femení
Citació: "Hi havia algunes jugadores que parlaven en castellà entre elles. Una d'elles s'ha dirigit a l'entrenadora en castellà i l'entrenadora ha respost en català. És a dir, que ha mantingut el català com a llengua, l'entrenadora".	

Citació 11

CLA	Baixa
Mida del municipi	De 20.000 a 70.000 habitants
Vegueria	Comarques gironines
Categoria	Petits masculí i femení
Citació: "Ara bé, a mesura que he anat escoltant coses, sobretot quan ha acabat l'entrenament, molts nens parlaven entre ells en català, algunes nenes en àrab, em sembla que he escoltat algun altre idioma que no he sabut reconèixer... Pot ser que romanès. Un cop ha acabat, molts nens es comunicaven en llengües que no eren el català, ara bé, dins l'entrenament tot era en català. Hi ha hagut dues converses que nens s'han dirigit a l'entrenador en castellà i ell ha canviat la llengua per parlar amb ells, per fer un comunicat clar i entenedor, perquè després a aquests mateixos nens sí que, de lluny, els han fet crits en català: "Gerard, deixa anar la pilota ràpid! Passa-la!". Per tant, a l'hora de comunicar-se directament amb ells sí que ho han fet en castellà però, després, a ulls de la resta o en un moment més general ho han fet en català. No hi ha hagut cap cas, més enllà d'aquests dos nens, en el qual els entrenadors hagin canviat la llengua, tots els nens durant l'entrenament xerraven entre ells en català. Sí que, quan ha acabat, han aparegut diferents idiomes que no havia escoltat en cap moment."	

La citació 11 mostra una actitud responsable des de la perspectiva lingüística. En un municipi de CLA baixa i d'entre 20.000 i 70.000 habitants, l'entrenador actua en un panorama marcat pel plurilingüisme. Tot i així, a l'hora de dirigir-se al grup sencer no deixa de fer servir mai la llengua catalana. Per tant, aconsegueix definir el català com la llengua normalitzada en les indicacions col·lectives i, en conseqüència, com la "llengua de l'equip".

Malgrat la responsabilitat esmentada, però, l'entrenador reproduceix un dels processos habituals davant d'infants no catalanoparlants: el canvi al castellà. Tal com s'explicava anteriorment, aquesta pràctica reforça la diglòssia i la percepció d'exclusió entre aquests infants. També com s'ha dit, atesa la seva condició d'alumnes del sistema educatiu són capaços de comprendre la llengua catalana en les indicacions col·lectives i individuals. En conseqüència, s'haurien d'evitar els canvis de llengua en les atencions

individuals. Cal afegir que en aquest cas, a més, es tracta d'infants que ni tan sols són castellanoparlants. Per definir un panorama lingüístic normalitzat, els entrenadors han de promoure que totes les interaccions es produeixin en català. Per tant, cal revisar els processos naturalitzats de canvi de llengua i enfortir el compromís de mantenir el català també en el tracte personal.

Citació 12

CLA	Alta
Mida del municipi	Més de 250.000 habitants
Vegueria	Metropolità
Categoria	Mini femení
Citació: “Hi ha noies de l’equip que entre elles parlen en castellà, però quan es dirigeixen a l’entrenador ho fan en català perquè és l’idioma que l’entrenador està fent servir”.	

Citació 13

CLA	Alta
Mida del municipi	Més de 250.000 habitants
Vegueria	Metropolità
Categoria	Mitjans masculí
Citació: “Els entrenadors l’han fet tot en català, excepte en dos o tres moments comptats que s’han dirigit a un noi que no ha dit cap paraula en català, que sempre s’ha dirigit a tothom en castellà. Els entrenadors, per la resta, sempre han mantingut amb tothom el català. Inclús quan un d’ells s’ha enfadat, no hi ha hagut un canvi de llengua, i també ha fet servir el català per donar indicacions tècniques.”	

Totes quatre situacions evidencien, des d’una perspectiva o una altra, la forma com els entrenadors/es esdevenen un actor important a l’hora de definir la presència de la llengua catalana als entrenaments de bàsquet dels clubs de Catalunya. Cal tenir en compte, però, que en la citació 13 s’explica un procés de canvi de llengua que, novament, és innecessari. Davant infants que són capaços de seguir el desenvolupament d’un entrenament en català (tot i no parlar-lo activament), el canvi de llengua és un comportament perfectament (i necessàriament) evitable.

4. Conclusions i punts de millora

L'estudi ha permès determinar l'estat de la vitalitat del català en els entrenaments dels clubs de bàsquet de Catalunya. Per aconseguir-ho, s'ha optat per una complementació metodològica que ha permès analitzar les informacions obtingudes, així com aprofundir en les interpretacions. A través de l'anàlisi quantitativa, s'ha aconseguit obtenir percentatges d'ús del català en relació amb tota una sèrie d'ítems generats i, gràcies a l'anàlisi qualitativa, s'ha tractat de comprendre i vincular motius a aquests usos, així com aprofundir en la presència de diferents comportaments lingüísticament destacables.

Per concloure l'estudi, es procedirà a un repàs breu d'aquelles qüestions més rellevants que s'han anat apuntant i, sobretot, s'oferiran tota una sèrie de punts (o propostes) de millora per consolidar la presència de la llengua catalana entre els equips de bàsquet de Catalunya.

4.1. Recull de dades rellevants

D'entrada, cal partir d'un punt positiu que, de fet, es converteix en la conclusió més important de l'estudi: el català és la llengua clarament majoritària a les converses dels entrenaments de bàsquet. Entre el total de converses observades (5.985 converses), el 75,1 % es produeixen en català mentre que només el 23,9 % són en castellà (sumat a un 1 % de converses diferents).

A mesura que s'analitzen els usos lingüístics en concret, però, apareixen algunes qüestions a tenir en compte. En primer lloc, pel que fa a les diferències dels usos segons els interlocutors a les converses i tenint en compte la direccionalitat de les converses, observem un fenomen important: els usos lingüístics dels jugadors/es quan parlen entre ells (72,5 % de converses en català quan són nois i un 69,5 % quan són noies) són significativament diferents dels que tenen quan parlen amb els seus entrenadors/es (un 82,5 % de converses en català als equips masculins i un 82,9 % als equips femenins): la presència del català augmenta notablement quan els entrenadors/es formen part de les converses. A més, però, això contrasta amb un altre factor a tenir present: el català només forma part del 66,3 % de les converses anotades dels entrenadors/es entre ells. És a dir, tot i que el castellà té un cert espai en els usos dels dos tipus d'interlocutor quan no interactua amb l'altre tipus (en altres paraules: jugadors/es entre ells o entrenadors/es entre ells), aquest paper es redueix de manera evident en les converses en què participen tant entrenadors/es com jugadors/es. Això, com s'ha explicat, remarca el rol dels entrenadors/es a l'hora de definir la llengua principal d'interacció als entrenaments.

Els usos lingüístics s'han relacionat amb diferents variables contextuais dels clubs observats per identificar diferències en la presència del català en diversos tipus de municipis. En aquest sentit, l'anàlisi permet extreure un seguit de conclusions principals.

Malgrat que convindria aprofundir en l'observació de clubs en contextos de CLA baixa (per adquirir la significació estadística necessària), es pot afirmar que la presència del català creix en aquells contextos amb una major competència lingüística de la població. Mentre que en els clubs en municipis de CLA mitjana el percentatge de converses en català era del 69,1 %, en els clubs de CLA alta el percentatge ascendeix fins al 84,1 %. Tot i això, però, els usos en les converses en què els entrenadors/es parlen amb els jugadors/es (amb resposta o no d'aquests) es mantenen força similars.

Respecte de la mida dels municipis, tot i algun matís, es pot afirmar que com més gran és el municipi, menor és la presència de català als entrenaments. Mentre que als municipis de menys de 20.000 habitants, el 81,9 % de les converses era en català, als municipis més grans el percentatge cau uns quants punts: 23,5 punts als municipis entre 70.000 i 250.000 habitants (un 58,4 % de les converses totals en català) i 13 punts als municipis de més de 250.000 habitants (Barcelona i l'Hospitalet de Llobregat, on el 68,9 % de les converses són en català). A més, en aquests dos perfils de municipis (els més grans), els usos lingüístics entre jugadors/es són notablement baixos: un 47,4 % de català a les converses dels municipis entre 70.000 i 250.000 habitants i un 53,5 % als municipis de més de 250.000 habitants.

Pel que fa a les vegueries, l'anàlisi permet distribuir els territoris en tres grups de perfils: (1) vegueries amb un ús global positiu (entre el 61 i el 63 % de les converses en català) però amb diferències molt destacades en els usos entre jugadors/es i en les interaccions amb els jugadors/es (són les vegueries de Tarragona, el Penedès i la metropolitana), (2) vegueries amb un ús major de català (78 % de les converses en català) però amb menys diferències en els usos segons els interlocutors (és el cas de les comarques centrals) i (3) vegueries amb una presència de català pràcticament homogènia (els usos de català superen el 90 %) (és el cas de les Terres de l'Ebre i les comarques gironines).

En relació amb la categoria (edat i gènere dels equips, distribuïts segons si són “petits”, “mitjans” o “grans”, i si són “masculí” o “femení”), la presència del català té el seu màxim en els equips de la categoria “petits masculí” (un 86 % de les converses anotades són en català) i el seu mínim en la categoria “mitjans masculí” (un 65 % de les converses en català). Tot i així, no existeix un patró clar pel que fa a l'evolució de l'edat o a les diferències segons el gènere.

A l'últim, en analitzar els usos segons el nombre de participants en les converses veiem com la presència de català augmenta a mesura que la conversa inclou més participants. En aquest sentit, hi ha una clara diferència en les converses entre 1 i 3 participants (74,1 % en català) i els altres tres blocs: converses entre 4 i 6, entre 7 i 10 i de més de 10 participants (amb un 84,2 %, un 84,9 % i un 84,7 % d'ús de català, respectivament).

Més enllà de l'anàlisi quantitativa, l'estudi qualitatiu dels comportaments lingüístics ha permès identificar tres comportaments lingüísticament destacables. En primer lloc, la major part de les vegades que el català i el castellà coexistien en les interaccions a un entrenament, el català es convertia en la llengua majoritària en les converses entre castellanoparlants i catalanoparlants. Tot i així, és un comportament vinculat a les vegueries de fora de l'àrea metropolitana (independentment de la CLA o de la mida del municipi). En el cas de l'àrea metropolitana, la tendència porta, sobretot els infants catalanoparlants, a canviar de llengua en favor del castellà. És a dir, tot i que la llengua d'interacció habitual acostumi a ser el català, allà on el català és la llengua majoritària els catalanoparlants tendeixen a amagar el català en les interaccions amb castellanoparlants. Per tant, hi ha clares diferències pel que fa als canvis i manteniments de llengua en funció del territori on es produeix la coexistència lingüística.

Per altra banda, l'estudi de la distribució funcional dels usos lingüístics ha permès identificar com, fins i tot en els contextos més catalanoparlants, infants i entrenadors/es tendeixen a incorporar paraules i expressions castellanques en tres situacions: a l'hora de celebrar, a l'hora d'esperonar o animar els companys i a l'hora de donar indicacions tècniques concretes. Tot i així, però, l'ús d'aquestes expressions no comporta un canvi sostingut de llengua sinó que, habitualment, es tracta d'un ús puntual i esporàdic. Per tant, possiblement es tracta de quelcom més aviat “inconscient” i que s'ha de vincular a una interiorització castellanitzada de certes expressions esportives (moltes no estan estrictament vinculades al món del bàsquet, sinó que són habituals en diversos esports).

A més, l'anàlisi qualitativa ha permès plasmar que els entrenadors són els veritables referents estructurals per la vitalitat del català als entrenaments. També en els contextos menys proclius a la presència del català (municipis de CLA baixa i amb una forta presència d'entorns multiculturals), els observadors han destacat el compromís dels entrenadors/es en l'ús d'estratègies pel manteniment de la llengua catalana, estratègies que la situen constantment com la llengua de les indicacions col·lectives i dels missatges grupals.

Els entrenaments de bàsquet, doncs, evidencien una realitat força allunyada de la situació sociolingüística general (i de la situació de l'àmbit esportiu en conjunt) segons les dades habituals. Independentment d'algunes diferències esmentades, l'anàlisi situa el català com la llengua dominant i majoritària als entrenaments, mentre que el castellà queda reservat a les interaccions dels grups reduïts i els vincles personals. Es tracta d'un fet que, evidentment, és molt positiu per al manteniment i la perpetuació de la presència de la llengua catalana al món del bàsquet català.

4.2. Línies potencials d'actuació

Davant l'obtenció d'uns resultats notablement favorables a la llengua catalana, les línies d'actuació a recomanar divergeixen de la tendència habitual en aquesta mena de diagnòstics. És a dir, atesa la situació sociolingüística general, habitualment aquest tipus d'apartat inclou tot un seguit d'accions imprescindibles que es requereixen per transformar la situació diagnosticada. En aquest cas, en canvi, bona part de les accions es concreten en la necessitat de mantenir, emfatitzar i reforçar allò que ja s'està fent, a efectes de consolidar la notable vitalitat de la llengua al bàsquet català.

D'entrada, es recullen algunes de les qüestions més positives de l'estudi i, amb aquestes, un seguit de propostes que poden contribuir a posar-les en valor i emfatitzar-les.

En primer lloc, cal que la Federació Catalana de Basquetbol prengui consciència de la realitat lingüística als entrenaments i, per conseqüència, n'exerceixi de representant. És a dir, tenint en compte que la llengua catalana és clarament la llengua majoritària dels clubs de la Federació, aquesta ha de tractar-la també com a tal: com l'opció primera i majoritària en totes les seves actuacions. La Federació ha d'incorporar el valor del català dins el món del bàsquet i continuar treballant per mantenir-lo i fomentar-lo. La Federació ha d'exercir de model de sensibilitat i responsabilitat lingüística i promoure actituds normalitzadores de la llengua en camps tan variats com la difusió, el marxandatge, la formació, etc.

En relació amb la intenció de posar en valor el català, la Federació ha de mantenir, també, el mateix interès i sensibilitat lingüística al llarg del temps. Aquest diagnòstic, que denota un compromís amb la llengua, és un gran punt de partida, però, en cap cas, pot convertir-se en l'única (o l'última) actuació. La diagnosi mostra un estat remarcablement positiu de la llengua, però atesa la situació sociolingüística general (amb un context d'emergència lingüística per la recessió de l'ús social del català i la constant amenaça als drets lingüístics dels catalanoparlants), és imprescindible que l'actuació de la Federació mantingui una línia compromesa i sensible, la qual ha de permetre garantir la perpetuació de la situació actual. En aquest sentit, és recomanable que la Federació elabori o faci elaborar diagnòstics de manera periòdica i sostinguda. Al capdavant, un diagnòstic és una foto fixa, i només la seva continuïtat en el temps permet garantir també la continuïtat de les bones pràctiques.

Encara en el camp de les línies d'actuació institucionals, la Federació, a més, podria fer servir aquesta diagnosi per promoure les bones pràctiques entre la resta de federacions esportives de l'àmbit català.

Malgrat que no es tracta específicament de la seva tasca, la Federació podria traslladar aquests resultats a les altres federacions, compartir-ne el coneixement i contribuir a promoure la normalització de la llengua catalana en altres esports.

Pel que fa a l'actuació envers els clubs, cal que la Federació col·labori amb aquells clubs amb una major projecció mediàtica i aprofiti el bon estat de la llengua en el món del bàsquet per promoure els bons models. És a dir, tenint en compte que la Federació acull clubs de primer nivell que, per les categories on juguen els seus equips, tenen una forta presència als mitjans de comunicació (i, per conseqüència, presència a l'opinió pública), cal incidir en la seva sensibilitat lingüística. Aquest tipus de clubs, en totes les seves accions, han de ser els representats simbòlics d'un esport eminentment catalanoparlant. Per tant, el contingut que generen (a les xarxes socials, pàgines web, etc.), la producció de marxandatge, les declaracions públiques i tot el que té a veure amb la comunicació externa ha de mantenir una línia compromesa amb la llengua. D'aquesta manera, doncs, exerciran de mirall de la realitat lingüística de tot el conjunt de clubs de la Federació.

Tot i l'optimisme que s'extreu de les dades analitzades i la manca de necessitat d'elaborar res de similar a un "pla d'acció", és important tenir en compte la necessitat de revisar aquells aspectes en què la llengua catalana encara pot esdevenir més protagonista i, sobretot, tenir clara la línia d'actuació a seguir.

Primerament, cal revisar i transformar la tendència a la convergència lingüística al castellà mostrada per alguns dels entrenadors/es observats. Tal com s'ha anat explicant, una de les conclusions principals de l'estudi és que els entrenadors/es tenen un paper central com a referents lingüístics i definidors de la normalització del català als entrenaments. Tanmateix, existeixen algunes actituds incorporades que convé transformar. Com il·lustra part de l'anàlisi qualitativa, diversos entrenadors/es normalitzen el fet de canviar de llengua amb infants castellanoparlants (o infants d'origen estranger), en el context específic de les indicacions individuals. Es tracta d'una actitud innecessària, que normalitza la diglòssia i que incorre en el risc d'enviar un missatge exclusivista implícit. Això pot ser un element d'erosió de la presència del català als entrenaments.

Per revertir el procés esmentat (el canvi de llengua dels entrenadors/es en el tracte individualitzat amb alguns jugadors), la Federació ha d'aprofitar el seu rol com a formadora d'aquests professionals. Atès que la Federació és l'espai de formació per als entrenadors (així com d'acreditació per a les titulacions que permeten exercir), es pot aprofitar aquest espai per acabar de consolidar la consciència i sensibilitat lingüística d'aquests actors. En les formacions (o altres espais i jornades de convocatòria per als entrenadors/es), més enllà de reconèixer la tasca que duen a terme per instaurar el català com a llengua normal, cal introduir la importància de mantenir la llengua en totes les situacions, i conscienciar que no és necessari ni adequat d'abandonar o amagar el català en pràcticament cap situació. A més, es poden aprofitar aquests espais per fer conèixer també la relativa amenaça que pateix la llengua en algunes categories. Tot i que, principalment, l'amenaça la viu en els usos entre jugadors/es (un fenomen multicausal de difícil abordatge exclusiu), com hem vist, existeixen algunes categories amb uns usos lingüístics amb menor presència del català. Per tant, la Federació pot tractar de traslladar la informació que, en les categories en què els jugadors/es són adolescents (sobretot als equips corresponents a "mitjans masculí"), cal incidir-hi especialment per garantir l'ús i la presència de la llengua.

Per acabar, cal definir una línia d'actuació que contribueixi a transformar la tendència de tots els actors a incorporar expressions esportives en castellà durant els entrenaments. Atès que, com s'ha observat, es tracta d'una actitud interioritzada tant pels entrenadors/es com pels jugadors/es, la Federació ha de plantejar la creació d'actuacions que recuperin i posin en valor l'existència d'expressions esportives en

català. Tot sovint, l'ús d'expressions castellanes té a veure amb una dimensió pràcticament "inconscient" (per la interiorització passiva) i, per tant, la Federació s'ha d'encarregar d'activar la consciència lingüística en aquest aspecte. Una possible actuació en aquest sentit és la creació de materials i suports que ofereixin els equivalents en català de les expressions castellanes més habituals, i la utilització d'aquests equivalents en tots els materials de la Federació, particularment els de difusió (per exemple, els missatges a les xarxes socials o els audiovisuals).

Com a resum, s'emplaça la Federació a aprofitar els resultats de la diagnosi per mantenir el seu compromís amb el futur de la llengua catalana i per articular tota una sèrie d'actuacions futures que contribuïran a continuar-lo fomentant i protegint.

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA